

SLOVENŠČINA 2

SAMOSTOJNI DELOVNI ZVEZEK ZA DRUGI LETNIK GIMNAZIJ IN SREDNJIH
STROKOVNIH ŠOL

REŠITVE

JOŽICA JOŽEF BEG

BARBARA GRABNAR KREGULJ

SANJA KOSTANJŠEK

SLOVENŠČINA V PROSTORU IN ČASU

Po smislu.

SLOVENŠČINA NA ROBOVIH SLOVENSKEGA ETNIČNEGA OZEMLJA

• V Italiji Tržaška, Goriška in Videmska pokrajina z Rezijo; v Avstriji Koroška in Štajerska, na Madžarskem Porabje, na Hrvaškem kraji v severni Istri, reškem zaledju, Gorskem kotarju in Med(ži)murju, pa tudi v Obkolpju in Obsotelju.

- Šolstvo, knjižnice, društva, mediji ...
- Po smislu.
- Ker se zaradi zgodovinskih okoliščin (nekdanja skupna država Jugoslavija) zavest o pripadnosti manjšini še ni utrdila.

1. • 5. člen določa posebno skrb za manjšine – italijansko in madžarsko v Republiki Sloveniji in slovensko manjšino v sosednjih državah, slovenske izseljence in zdomce.

• Pravice Slovencev brez slovenskega državljanstva. Zaradi zagotavljanja možnosti, da bi vsi Slovenci sveta zaživel kot povezana in enotna narodna skupnost, in zaradi lažjega povezovanja Slovencev zunaj meja z matično državo.

• Slovenska narodna manjšina – Slovenci, ki kot avtohtona skupnost živijo na robovih slovenskega etničnega ozemlja; slovenski izseljenci – Slovenci, ki so zaradi ekonomskih ali političnih razlogov za stalno izselili iz domovine; zdomci – Slovenci, ki so se začasno izselili v tujino zaradi dela, zaposlitve.

• Slovenci brez slovenskega državljanstva – Slovenci, ki živijo v tujini in imajo državljanstvo druge države.

Slovenščina v Italiji

1. • Fašizem.

• Cerkev je spodbujala ohranjanje slovenščine. Slovenci so lahko le v cerkvah prepevali slovenske pesmi. Duhovniki so se vključevali v odporiško gibanje. Več o vlogi Cerkve na Primorskem v času fašizma raziščite na spletu.

• Po smislu.

2. • Kadar je prisilna. Sopomenka – raznarodovanje.

• Po smislu.

3. • Da v Trstu ni obojestranske dvojezičnosti. Samo Slovenci govorijo oba jezika, slovenskega in italijanskega.

• Po smislu, npr.: Pomembna, saj vzgaja pozitiven odnos do dvojezičnosti/poznavanja jezika manjšine.

4. • Ob 25-letnici delovanja rezijanskega kulturnega društva in ob mednarodnem dnevu turizma. Da bi opozorili na položaj slovenske manjšine v Reziji in predstavili prizadevanja kulturnega društva za ohranjanje slovenstva v dolini pod Kaninom.

- Po smislu, npr.: Govorci so opozorili na poskuse, da bi se Rezijani asimilirali, da je premalo ur za slovenščino, da se Rezijani ne želijo izpostavljati s poudarjanjem slovenstva itn.
- Nekdanji župan Rezije. Ne.
- Samostojno raziskovanje teme.

Slovenščina v Avstriji

1. • Najprej se je učil slovenščine v domačem okolju in v vrtcu, nato v ljudski šoli in Zvezni gimnaziji za Slovence.

- Raba slovenščine upada; v Celovcu je ni slišati, še vedno jo ohranjajo na podeželju.
- Raba jezika je odvisna od družinske vzgoje.
- Po smislu.

2. Slovenščina je bila v preteklosti zelo pomembna/temelj slovenstva/vodnica koroških Slovencev.

- Od družinske vzgoje. Po smislu.

Slovenščina na Madžarskem

1. • Po smislu. Zgodovinski razlogi/ločenost od ostalih slovenskih pokrajin. Raba slovenščine med mladimi upada, v družinah slovenski jezik nimajo za tako veliko vrednoto, da bi jo predajali otrokom.

- Da. Po smislu.
- Porabska slovenska skupnost.
- Kaj pa danes? Ponazori značilnosti porabskega govora.

2. • Menijo, da slovenščina zamira. Po smislu.

- Po smislu.
- Nujno bi bilo treba oblikovati »zdravo jedro« slovenstva ob pomoči 20 do 30 mladih intelektualcev/izobražencev.
- Pri Krščanski kulturni zvezi v Celovcu z namenom spodbujanja uporabe maternega jezika, in sicer predvsem v družinah. Ker vse manj mladih govori slovensko in potrebujejo dodatno spodbudo.
- V narečju in knjižnem jeziku. Novinar Dušan Mukič.
- Narečje govorce govori v družini in s tem razvijajo pozitiven odnos do svojega jezika. Ne, to ugotavljajo tudi pripadniki slovenske manjšine iz Avstrije.

3. Po smislu.

Slovenščina na Hrvaškem

1. Pred letom 1991 smo živeli v skupni državi.

2. Po smislu.

3. Po smislu.

Slovenska književnost v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in Hrvaškem

Po smislu.

1. Po smislu.

2. Po smislu.

3. • Tržaškost (nanašajoč se na Kravosovo mesto ustvarjanja Trst), mediteranskost (nanašajoč se na Sredozemlje oz. Mediteran), zunajmatičnost (nanašajoč se na ustvarjanje zunaj matične domovine), delna vpetost v duhovni utrip slovenskega glavnega mesta (povezanost z glavnim mestom matične domovine). Pesnika oznake, ki poudarjajo njegov izvor, ne motijo. Oznaka »manjšinski« ga moti, saj ne prenese čredne miselnosti.

- Suverena ustvarjalnost je samostojna in izvirna, ne sledi okusu večine ali trenutnim smernicam ipd.

- Po smislu.

4. • V nemščini. Dvojezičnost vidi kot simbiozo, po njenem mnenju ima identiteta več obrazov.

- V pesmi Maje Haderlap.

- Marko Kravos; Tri: besedne igre (*Ja + ne, 3krat, ju-tri*). Maja Haderlap; Mejne dežele: odsotnost ločil in velikih začetnic. Po smislu.

- Po smislu.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

1. 1. a, 2. b, 3. a, 4. b, 5. a, 6. c, 7. a, 8. a, 9. Primož Trubar; zahteve po prenovi Rimokatoliške cerkve. 10.:

Obdobje	Besedilo	Jezik	Pisava
pismenstvo	Brižinski spomeniki	slovenščina na začetku svojega razvoja; ni znakov členitve na narečja	karolinška minuskula
reformacija	Katekizem, Abecednik	slovenski knjižni jezik na začetku razvoja	gotica, bohoričica
protireformacija	Evangeliji inu listuvi	slovenščina protestantskega izročila	bohoričica
barok	Sveti priročnik/ pridige Janeza Svetokriškega	slovenščina protestantskega izročila	bohoričica

Slovenščina v drugi polovici 18. Stoletja

- Po smislu.

1. • Skupaj z besedo, na katero se nanašajo. S polglasnikom.

- V besednem redu (npr. *v' slani vodi skuha, olupiti in na kose zreže* = skuha v slani vodi, olupiti in zreže na kose) in besedišču (npr. *ocri, dinstaj, župe*). Po smislu, npr.: *Krompir operete, skuhate v slani vodi, olupite in zrežete na kose. Raztopite malo surovega masla in na njem prepražite malo narezane čebule. Dodate krompir, ga posolite in dušite, dokler ne porumeni. Na koncu ga potresete z moko, zalijete z govejo juho in prekuhate.* Zadnje vprašanje po smislu.

2. • Veliki potoki. Po smislu.

- Da je deroča, zdrava in pitna. Posavci pijejo vodo iz Save, zato so trdni ljudje.
- Pod Ljubljano.
- Krko in Kolpo.
- *Inu, katera* – starinska oblika; in, ki; *dobru, na Hravašku* – končnica -u; dobro, na Hrvaško; *v Bohini* – končnica -i; v Bohinju; *v notranjim Krajskim* – končnici -im namesto -em; v notranjem Kranjskem; *Kerka, Verhnika* – polglasnik pred r zapisan kot e; Krka, Vrhnika.
- Pravopisna pravila še niso bila ustaljena.

3. • O resničnih in preverjenih novicah. Resnica. Po smislu.

- Da jih kupujejo. Po smislu.
- Novice govorijo o resničnih dogodkih in ne prinašajo nepreverjenih informacij o vojni, ampak raje poročajo o tem, kaj se dogaja po svetu. Naročnikom priporočam, da prepričajo tudi druge, naj berejo novice in tako omogočijo njihovo izhajanje. Vodnikov jezik se razlikuje od sodobnega po besednem redu, besedišču itn.

4. • Čebela. Čebelarju.

- Navdihuje ga k pesniškemu ustvarjanju. Iz drugega. Navdih.
- Ob rojstnem dnevu/novem letu. Po smislu, npr.: *Tako kot sem živel lansko leto, bom tudi letos.*
- Po smislu.

5. • Slovenščina ni bila uradni jezik.

- Po novih zakonih, po slovensko, nemščine ne razumem dobro.
- V knjižnem jeziku ni več dolenjskih značilnosti (*vejdeti, taku* = vedeti, tako).

Slovenščina v prvi polovici 19. stoletja

Po smislu.

1. • Učencem/tistim, ki se bodo učili slovenščine.

- Znanje materinščine olajša nadaljnje učenje; to je prva stopnica na poti do znanja.
- Na Nemce, Italijane, Francoze, ki svoje otroke najprej naučijo pisati v svojem jeziku, čeprav ga znajo govoriti.
- Po smislu.
- Po smislu, npr.: Sprašuješ se, čemu rabiš slovnico, saj znaš govoriti. To je res, vendar morda ne znaš govoriti in pisati pravilno. Nemci, Italijani in Francozi naučijo svoje otroke najprej svojega jezika, čeprav znajo govoriti nemško, italijansko francosko. Zakaj? Zato, ker je treba začeti učenje s tisto besedo, ki nas jo je naučila mati. V maternem jeziku se otroci hitro naučijo pisati in to je prva stopnica na poti k učenosti. Vrednotenje prevoda po smislu.

2. • Po smislu.

- Po smislu, npr.: Žaba in vol/bik

Žaba je videla na travniku vola/bika in ker mu je bila nevoščljiva zaradi njegove velikosti, se je začela napihovati. Svoje tovarišice/mlade je vprašala, ali je tako velika kot vol/bik.

Odgovorile so ji, da ni, zato se je začela še bolj napihovati. Vprašala je, ali je zdaj tako velika.

Spet ji odgovorijo, da ni. Žaba je bila jezna in se je tako napihnila, tako da se je razpočila.

Nauk zgodbe: Napuh v nesrečo pahne./Če siromak bogatega posnema, se pokvari.

3. • Samostojno delo. Prešeren meni, da je sonet prispeval k prepovedi metelčice.

4. • Po smislu (pomagajte si z razlago v teoretičnem delu).

- Le Čehi, Poljaki in Iliri, Rusi imajo pravico pisati v svojem jeziku, ne pa tudi Beli Hrvati, Rusnjaki, Slovaki ali Slovenci. Tem je namenjeno le to, da ostajajo hlapci.

5. Valentin Vodnik – prizadevanje za uveljavitev slovenščine kot učnega jezika

Jernej Kopitar – prva znanstvena slovnica slovenskega knjižnega jezika

Fran Metelko – nov črkopis, v katerem ima vsak glas svojo črko

France Prešeren – zavračanje metelčice in ilirskega gibanja

Stanko Vraz – ustvarjanje v ilirščini

Janez Bleiweis – uveljavitev gajice

SPORAZUMEVANJE

- Po smislu.

BESEDILO

- Štiri.
- Sporočilo sošolcu. Po elektronskem prenosniku (SMS-sporočilo). Sporočevalec je bil Jure, prejemnik Tine.
- Obvestilo trgovine Papagajček, da bo trgovina zaprta, zakaj bo zaprta in koliko časa.
- Novica o sondi, ki je na Marsu posnela zvoke vetra.
- Besedilo *Žive naj vsi narodi ...* Ostala besedila so neumetnostna, to pa je umetnostno (besedilo slovenske himne; 7. kitica Zdravljice).

Vrste besedila

Umetnostno in neumetnostno besedilo

1. • Po smislu.
 - Po smislu.
2. • Praktični namen ima drugo besedilo; čustven odziv skuša vzbuditi prvo besedilo.
 - Kajetan Kovič, Tone Pavček, Janez Minatti, Ciril Zlobec.
 - Raba velike začetnice (Fara, Kapljica Božja), namerne napake v pisanju besed (literadi, Minartti), ni ločil (razen v pozivu Pridite z noži!). Odločitev z utemeljitvijo po smislu.
 - Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto in Slavistično društvo Dolenjske in Bele krajine. Fotografija, različna barva črk, logotip.

Besedila glede na sporočevalčev odnos do teme

3. Prvo besedilo je splošno, ne navaja preverljivih podatkov, vključuje verze iz Prešernove pesmi in besede oz. besedne zveze v prenesenem pomenu; drugo besedilo prinaša preverljive podatke, sporočevalec ne izraža odnosa do teme besedila/se ne razodeva.

Besedila glede na prenosnik

4. • Besedila, posredovana prek računalnika ali mobilnega telefona, so digitalna in jih prejemamo prek elektronskega prenosnika. Ker je besedilo večpredstavnostno, ga sprejemamo tudi prek slušnega in vidnega prenosnika. Drugo besedilo je posredovano prek vidnega prenosnika, vključuje pa tudi kodo QR, ki je prvina digitalnega prenosnika, saj s pomočjo elektronske naprave dobimo povezavo na dodatne informacije o vsebini nekega osnovnega besedila.
 - V prvem besedilu je sporočevalka novinarka Maja Vreča, sodelavka Safe.si, v drugem pa Center za varnejši internet safe.si. Besedili sta namenjeni mladim uporabnikom socialnih omrežij. V prvem besedilu sta prisotna zvok (glasba, govor) in slika (video posnetek), v drugem slika. Po smislu, npr.: V prvem besedilu je v ospredju govor; ki ga prekinjajo na ekranu izpisana vprašanja. Posnetek lahko na poljubnem mestu ustavimo, prevrtimo nazaj in

poslušamo znova. Predstavitev je dinamična. Plakat temelji na besednih in nebesednih prvinah, ki pritegnejo pozornost. Dodani so napotki, kje so še dodatne informacije.

- Vprašanja: Ali vsebine na Snapchat po 24 urah res ne izginejo? Tudi, če jih jaz ne vidim več? Ali Facebook res zbira podatke o meni? ... Kaj pa Snapchat, Viber, Instagram? Če stvari izbrišem iz Facebooka ali Instagrama, ali so res še vedno na internetu. Kako je to mogoče, če jih pa jaz ne vidim na svojem profilu? Ali je res narobe imeti več profilov na FB in drugih družabnih omrežjih? Ali je res narobe, če za svojo profilno sliko na družabnih omrežjih uporabljam sliko slavne osebe, ki sem jo potegnil/a iz interneta? Ali je res, da če na FB-ju prijaviš neprimerno vsebino ali lažni profil, se nič ne zgodi, ker je Slovenija premajhna za njih? Ali moraš res imeti za vsako družabno omrežje svoje geslo? Ali si ni to zelo težko zapomniti? (Dostopno na <https://www.youtube.com/watch?v=urplyHs6VfQ>). Sproščeno, prepričljivo, jasno, nazorno. S kretnjami, mimiko, slikovnim gradivom. Ocena prepričljivosti in utemeljitev po smislu.
- Geslo. Zapisano je z velikimi črkami v drugi barvi kot ostalo besedilo. Ne zamenjamo prijateljev z mobilnim telefonom; pazimo, kaj objavljamo na internetu, zaščitimo se pred računalniškimi virusi, menjamo gesla itn. K iskanju dodatnih informacij spodbujata naslov spletne strani sporočevalca in koda QR.
- Po smislu.

Besedila glede na pričakovanost naslovnikovega odziva

5. • Enogovorno besedilo, saj gre za nagovor ob koncu šolskega leta.
 - Pogovor, saj je poved pobudna replika.
 - Enogovorno besedilo. Iz zgradbe je razvidno, da gre za publicistično besedilo (ime časopisa, čas objave, okrepljen naslov itn.).
 - Dvogovorno besedilo. Sporočevalka se zahvaljuje za vabilo (odzivna replika).

Besedila glede na izbrani krog naslovnikov

6. Po smislu.
7. Po smislu.

Besedila glede na družbeno razmerje med sporočevalcem in naslovníkom

8. a) Za nagovorom je vejica, zato mora biti beseda prosim zapisana z malo začetnico.
b) Osebni zaimek je lahko z veliko ali malo začetnico, vendar mora biti v istem besedilu enotna oblika.
c) Za uvodnim pozdravom je vejica, zato nadaljujemo z malo začetnico; za končnim pozdravom ne sme biti vejice (lahko je pika); ime je pred priimkom.

9. Besedilo z odpravljenimi pomanjkljivostmi in napakami.

Peter Novak
Savska 5
8271 Krško

Krško, 9. 10. 2019

Trgovina Kolibri
Obrežje 12
8271 Krško

PRITOŽBA ZARADI POKVARJENE HRANE

Spoštovani!

V soboto, 5. 10. 2019, sem v vaši trgovini kupil hrano za hrčke in ko sem prišel domov, sem ugotovil, da je črviva.

Ker se to ni zgodilo prvič, sem se odločil odreagirati. Poklical sem v trgovino in prodajalcu povedal, kakšen izdelek mi je prodal, ter zahteval povrnitev stroška. Prodajalec je bil zelo neprijazen in mi je rekel, da denarja ne vračate in, da se pač zgodi, da je med robo tudi kakšna stara zaloga.

Pritožujem se zaradi nesramnosti prodajalca, vas pa, kot lastnika trgovine opozarjam, da bom poklical inšpekcijo, če mi ne boste povrnili stroška.

Lep pozdrav.
Peter Novak

- Po smislu. Glej besedilo zgoraj.
- Po smislu.
- Po smislu. Glej besedilo zgoraj.
- Po smislu.

Besedila glede na sporočevalčev namen

10. oceniti dogajanje

zagotoviti, da se bom udeležil tekmovanja

poizvedovati o navadah

spodbuditi, pozvati k dejanju

obvestiti o dogajanju

vzdrževati, ohranjati stike z drugimi osebami

uveljaviti spremembe

Besedila glede na družbeno vlogo sporočevalca

11. Prvo besedilo: oseba M.; verjetno gre za prijatelja, sorodnika, dobrega znanca.

Drugo besedilo: pošiljatelj pošiljke; uradno razmerje; besedilo je obrazec, s katerim dokazujemo, da smo oddali pošiljko.

Tretje besedilo: sporočevalec je predavatelj; besedilo je strokovno in je namenjeno javnosti, ki jo tema zanima; uporablja strokovne izraze (termine).

Četrto besedilo: sporočevalec je novinar; besedilo je publicistično; ima poudarjen naslov, dodano fotografijo, ki pritegne pozornost; naveden je čas objave besedila ...

Besedila glede na način razvijanja teme

12. • Tema.

- Opisovanje. Po pridevnih v opisu rastline, glagolih v sedanjiku.
- V besedilu je prisotno opisovanje (opis ajde in opis delovnega postopka, tj priprave ajde), razlaganje (izvor imena), pripovedovanje (omemba Valvasorja, citiranje njegovega opisa ajde).
- Obveščanje. Besedilo je kratko, v njem so osnovni podatki – odgovori na vprašanja kdo, kaj, kje, kdaj.
- Ljudska pesem opisuje in pripoveduje o tem, kako dekleta žanje ajdo in kakšne so njene roke.
-

	Prvo besedilo	Drugo besedilo	Tretje besedilo
umetnostno			+
objektivno	+	+	
javno	+	+	+
pozivno		+	
prikazovalno	+		
obveščevalno		+	
enogovorno	+		+
zapisano	+	+	+
strokovno	+		

•

Namen	Prvo besedilo	Drugo besedilo	Tretje besedilo
vplivati na doživljanje prejemnika			+
izraziti odnos do predstavljene predmetnosti			+
obvestiti naslovnike o dogodku		+	
predstaviti dejstva o predmetnosti	+		
pozvati naslovnike, naj se udeležijo dogodka		+	

- Besedilo je poljudnoznanstveno, saj vsebuje strokovne izraze, latinsko ime. Besedilo je enogovorno, saj sporočevalec ne pričakuje neposrednega odziva.
- Botanični podatki v besedilu: znanstveno ime, podatki o vrsti rastline; zgodovinski podatki: izvor imena, kdo jo je prinesel v Evropo.
- Njeni trikotni plodovi so podobni bukovim.
- Sporočevalec: Društvo za ohranjanje kulturne dediščine. Naslovnik: širša javnost. Podatki iz besedila: kdo vabi, kdaj in kje bo predavanje, naslov predavanja.
- Besedilo je umetnostno.
- Ne. Ker ne govori o preverljivih dejstvih; vsebuje besede v prenesenem pomenu.
- Prvi stolpec: 1 • 1, 2 • 3 • 1 in • 2
Drugi stolpec: 3 • 1 in 2 • 3 • 2 in 3 • 1

Opisovalna in pripovedovalna besedila

Po smislu.

Predstavitev osebe

1. a) • Marijan Pušavec. Bralcem spletne strani/širši javnosti. Iz vira.

- Predstaviti življenje, delo in pomen Alme Karlin.
- Uporaba SSKJ (spletišče *Fran*).

b) 3, 8, 6, 1, 7, 5, 2, 4

c) **Opisovanje:** 3. odstavek: telesna hiba, krhka konstitucija ...

Pripovedovanje: 4. odstavek: Prvo svetovno vojno je preživela ... 5. odstavek: Novembra 1919 se je z nekaj denarja odpravila ... 6. odstavek: V obdobju vladavine temnih sil nacizma ...

Razlaganje: 2. odstavek: Za njeno pripadnost ...

Utemeljevanje: 7. odstavek (Svetovna slava) V nemškem kulturnem prostoru je bila v tridesetih letih 20. stoletja tako priljubljena, da so po Nemčiji, Švici in Avstriji ustanavljali celo združenja Alme Karlin, v katera so se povezovali privrženci njenega pisanja in svetovnonazorskega prepričanja.

8. odstavek (prezrtost pri Slovencih): Velika večina Karlinove ni razumela ...

č) • Izhodiščno besedilo je predstavitev osebe, saj opisuje njeno zunanost in značaj ter pripoveduje o njenem življenju.

V besedilu prevladuje subjektivno stališče, saj avtor izraža svoj odnos do teme.

- Preverljivi podatki o družini in Alminem življenju, zgodovinska dejstva, letnice.
- Vse tri trditve so subjektivne.
- Meščani se je bodo vedno spominjali; prebivalci Londona so si glede na raso, kulturo in jezik zelo različni; v obdobju, ko je svetu vladal zloglasni nacizem.
- Subjektivnem. Oznake, kot so: nenavadna ženska; znamenita celjska osebnost, ki je neizbrisljivo zasidrana v spominu mesta in njegovih prebivalcev; zavedanje o njenem literarnem, raziskovalnem in duhovnem izročilu zelo šibko.

d) • S telesno hibo in z nesimetričnimi očmi, krhke telesne konstitucije.

- Pridevnik.
- Natančno predstavi videz osebe.
- Po smislu.

e)

<u>Leto</u>	<u>Dogodek</u>
1889	rojstvo
1908–1914	bivanje v Londonu
1914–1918	bivanje na Norveškem in Švedskem
november 1919	odhod v Trst
1919–1927	potovanje po svetu
1928–1933	pisateljstvo, objavljane potopisov, romanov in člankov
1941–1944	nasprotovanje nacizmu, aretacija, odhod v partizane
1944–1945	v partizanih
1950	umre v pomanjkanju

- V časovnem zaporedju.
- Čas, v katerem je odraščala; prvo svetovno vojno; po vojni; v osmih letih potovanja, po vrnitvi domov, v obdobju vladavine temnih sil nacizma. Takšno navajanje oteži razumevanje besedila.
- Po smislu.

f) • Bitje ženskega spola. Po smislu, npr.: da je bila zelo stvarna, racionalna oseba.

- je že zgodaj vedela, kaj želi početi v življenju, nadarjenost za jezike, zavzeto sprti pisala, zoperstavila z vsem svojim bitjem, visoko razvita osebnost
- Da je bila vedoželjna, vztrajna, odločna, natančna, sistematična, pogumna, nadarjena.

g) • Opis: biti visok, oblačiti se modno, temni, skodrani lasje, vitka postava.

Oznaka: vzvišen, biti zamišljen, razumevajoč, z veseljem, ljubezniv, urejen, natančen, govoriti zanimivo in razumljivo.

Pripoved o življenju: Imeti, roditi se, študirati, obiskovati, starši, po osnovni šoli, zaključiti z odliko.

- Po smislu.

Predstavitev kraja, pokrajine, države

2. • Po smislu.

- Po smislu.
- Po smislu.

3. • b, č, d

- Po smislu.

4. Po smislu.

5. Po smislu.

Predstavitev delovnega postopka, predmeta in naprave

5. • Navodila za iskanje izgubljenega telefona. Namenjen je tistim, ki so izgubili oz. so jim ukradli telefon.

- Razlagalno. V knjižni pogovorni zvrsti. Po smislu.
- Po smislu.
- Po smislu.
- Po smislu, npr.: jasno, nedvoumno, natančno izražanje ter razumljivo zaporedje korakov ...

6. • Definicija vitraža, zgodovina, značilnosti, seznam potrebščin, opis delovnega postopka. Fotografija prikaže, kakšen bo končni izdelek.

- Razlagani pojem, glagol biti, nadpomenka, razlaga pomena.
- V prvem delu izvemo splošne informacije o vitražu, v drugem delu pa navodila za delo oz. opis delovnega postopka.
- V natančnem; po zaporednih fazah.
- Pripraviti potrebščine oz. material.
- Npr. *folija, profil, kontura*. Odgovorite s pomočjo SSKJ.
- Vsem, ki jih takšno ustvarjanje zanima. Večina strokovnih besed je splošno znanih oz. razloženih. Po smislu.

• Pripravimo, želimo, narišemo, prekopiramo, obrobimo, pazimo, se posuši, pobarvamo, sušimo, končamo – prevladujejo glagoli dejanja.

Večina glagolov je v 1. osebi množine in povednem naklonu.

- nariši, prekopiraj, obrobi, pobarvaj, končaj, nalepi
- Po smislu.

7. • Predstaviti hiško za žuželke.

-

	Senčnik z imitacijo vitraža	Hotel za žuželke
Zgradba besedila	definicija likovne tehnike, zgodovina in razvoj; delovni postopek po fazah; fotografija končnega izdelka	namen izdelave; opis predmeta; postavitve v prostor; fotografija končnega izdelka
Ubeseditveno stališče	objektivno	objektivno
Namen sporočevalca	predstaviti delovni postopek	predstaviti predmet
Jezikovne značilnosti	glagoli v sedanjiku, strokovne besede	glagoli v sedanjiku, strokovne besede

- Po smislu.
 - Besedilo je prikazovalno, ker predstavlja predmet.
- Besedilo je strokovno, ker vsebuje strokovne izraze.
 Besedilo je objektivno, ker se sporočevalec ne razodeva.
 Besedilo je neumetnostno, ker ima praktičen namen.
 Besedilo je razlagalno/opisovalno ter pripovedovalno, ker vsebuje pripoved o postavljanju hiške, razlaga pomen hiške in jo opisuje.

8. • Predstaviti e-bralnik. Namenjen uporabnikom e-bralnikov/bralcem/zainteresirani javnosti.

- Objavljeno je bilo na spletni strani Računalniških novic 24. 1. 2018 ob 18.00.
- Branju elektronskih knjig.
- Naprava deluje na podlagi tehnologije ePapir, je odprtokodna, podpira zelo širok nabor formatov e-knjig, uporabniški vmesnik je na voljo v več jezikih ...
- Po smislu.

	Objektivno stališče	Subjektivno stališče
Prvi primer	Slovenski InkBook ponuja brezžično povezljivost Wi-Fi ...	Kindle in drugi (tuji) e-bralniki so dobili slovensko konkurenco.
Drugi primer	... možnost prilagoditve navigacije po knjigi za levičarje in desničarje ...	Brez dvoma je to velik napredek na tem področju, hkrati pa tudi zelo pomembno za naš materni jezik.
Tretji primer	Deluje na podlagi tehnologije ePapir ...	Skoraj kot bi brali pravo knjigo, le da je naprava precej lažja od marsikatere knjige.

- Po smislu.

9. Po smislu.

Propagandno ali oglaševalno besedilo

10. Po smislu.

Publicistično poročilo in reportaža

11. Po smislu.

12. a)

	Podatek
Sporočevalec	novinar/K. R
Naslovnik	bralci, javnost
Čas objave	21. 7. 2018
Kraj objave	Večer (časopis)

b) • Razstava o projektu založbe Škrateljč *Cankar v stripu*.

- Ker so z njo obeležili 100. obletnico Cankarjeve smrti.
- V Pavlovi hiši na avstrijskem Štajerskem.
- Sinoči. 20. 7. 2018.

• Prvi odstavek: Razstava o projektu Cankar v stripu

Drugi odstavek: Predstavitev zbirke Cankar v stripu

Tretji odstavek: Načrti za nadaljnje sodelovanje

c) • Navezuje se na naslov zbirke; prireditev je na avstrijskem Koroškem, torej zunaj meja Republike Slovenije.

- Po smislu.

č) Ilustracija, različni tipi črk. Slika plakata ponazarja, da je prireditev v dvojezičnem okolju. Naslov besedila je izpostavljen. Naslovi knjig znotraj članka so v poševnem tisku.

d) • Samostojno delo s slovarjem.

- Življenje. Življenjski.
- V prvem (razlagajo).

e) • Glagoli: Zbirko Cankar v stripu so ustvarile tri avtorske dvojice: Andrej Rozman - Roza in Damijan Stepančič sta premlevala Hlapce in ustvarila strip Hlapci – ko angeli omagajo.

Boštjan Gorenc - Pižama in Tanja Komadina sta pretresala Moje življenje ter spisala in izrisala Moj lajf. Žiga X Gombač in Igor Šinkovec sta pravičniško premišljevala Hlapca Jerneja in njegovo pravico in ustvarila stripovsko basen Hlapec Jernej in pasja pravica. Avtorji so se vsak na svoj način lotili interpretacije Cankarjevih del, a z enim skupnim ciljem – ohraniti Cankarjev duh oziroma sporočilo obravnavanega dela.

- Slogovno zaznamovani so glagoli: sta premlevala, pretresala, spisala, izrisala, premišljevala ... Da bi bilo besedilo zanimivejše.

- pravičniško preišljevala – skušala pravično ovrednotiti, interpretirajo Cankarja – razlagajo Cankarjeva dela, ohraniti Cankarjev duh – ohraniti Cankarjevo sporočilnost

f) Besedilo je javno, saj je objavljeno v medijih.

Besedilo je subjektivno, saj se sporočevalec razodeva/z izbiro glagolov izraža svoj odnos do teme.

Besedilo je pripovedovalno, saj pripoveduje o prireditvi in o projektu.

13. a) • Na spletni strani MMC RTV SLO. V rubriki Znanost in tehnologija. Ob četrtem znanstvenem slamu.

- Pripovedna, vprašalna in vzklična. Ne. Po smislu.
- Po smislu, npr.: biti mora zanimiv, nazoren, izviren.
- Po smislu.

b) • NE, NE, NE, DA, DA, DA, DA, NE

- Z metaforami in primerjavami, zanimivimi naslovi.
- Po smislu.

c) • Besedilo prikazovalno, pripovedovalno, javno, neumetnostno, znanstveno.

Pripoveduje o prireditvi; prikazuje njen potek; besedilo je namenjeno javnosti in vsebuje preverljive podatke.

- b) reportaža

Utemeljitev: Na zanimiv način pripoveduje o aktualnem dogodku, pri tem uporablja besede in besedne zveze v prenesenem pomenu, vključuje izjave udeležencev; besedni jezik dopolnjuje z nebesednim (fotografije).

- Med dogodkovne, ker pripoveduje o prireditvi/dogodku.
- Da. Avtor z nenavadnimi naslovi skuša pritegniti bralčevo pozornost.

č) • Po slušnem prenosniku. Govorjeno besedilo ni tako urejeno kot zapisano; govornici uporabljajo mašila.

- Ozračje je sproščeno. Šest. Ne.
- Avtor besedila je hotel opozoriti, da je treba znanost podpreti tudi finančno. Znanstveniki ne dobijo dovolj denarja za uresničevanje svojih zamisli.

d) Npr.: Nič čudnega torej, da se marsikateri znanstvenik do zdaj ni ukvarjal s poljudnim pojasnjevanjem svojih teorij in ni razkrival svojih dosežkov javnosti.

Poslali smo Beti Vidmar, zmagovalko bioslama, ki je premagala vse ostale.

e) • Andrej Šmuc meni, da so znanstveniki doumeli, da njihova znanost brez ustrezne predstavitve občinstvu ne pomeni kaj dosti.

Pobudnica slama dr. Saša Novak ugotavlja, da vstopnice vsakič znova poidejo v nekaj dneh. Poudarja prepoznavnost slovenskega slama čez mejo, saj so ga, čeprav poteka v slovenščini, opazili tudi Avstrijci in jih povabili v Gradec. Tja so poslali Beti Vidmar, zmagovalko bioslama, ki je skoraj pometla s konkurenco.

Tekmovalec Michel Cevzar poudarja, da znanost, ki jo plačajo davkoplačevalci, ne ostane ukleščena v doktoratih, na strežnikih, v knjižnicah, temveč da je dostopna širši javnosti.

Zmagovalcu prvega slama dr. Ajasji Ljubetiču je veliko pomenilo, da je lahko širšemu krogu predstavil svoje delo. Meni tudi, da se zмага na tekmovanju dobro bere v znanstvenem življenjepisu.

- Po smislu, npr.: Izjavi sta dala pobudnica slama in zmagovalec prvega slama. Njuno mnenje osvetli pomen tekmovanja za znanost in posameznikovo kariero.
- Besedilo je verodostojnejše, če so vanj vključene tudi izjave oseb, povezanih z dogodkom.
- Andrej Šmuc meni, da so znanstveniki doumeli, da njihova znanost brez ustrezne predstavitve občinstvu ne pomeni kaj dosti.

Spremeniti je treba glagolsko obliko (iz 1. osebe v 3.) in zaimek (iz 1. osebe v 3.).

f)

Ime bitja	Zemljepisno lastno ime	Stvarno lastno ime
Michael Cevzar	Slovenija	Institut Jozef Stefan
Saša Novak	Evropa	SATENA
Avstrijci	Gradec	Znanost na cesti

g) Po smislu.

14. • Po smislu.

- Po smislu.

Opisovanje in pripovedovanje v literarnih besedilih

Po smislu.

- Po smislu, npr. majhna in nepravilne oblike in s poševnimi tlemi, z lesenimi bruni, namesto okna je imela nadokno, ki je prepuščalo svetlobo v ozkih režnjih in delalo iz nje reflektorje za plešočih prah. V njej so bile štiri omare ...
 - Prevladujejo pripovedne povedi, ki vsebujejo odgovore na vprašanja o lastnostih prostora in predmetov v njem.
 - Podčrtano: štiri omare ..., kadilski pribor ..., portret Einsteina ..., Marcusov veliki hrastov fotelj ..., spiralno stopnišče ...
 - Npr. nepravilna oblika sobe (Soba sama je bila majhna in nepravilne oblike in s poševnimi tlemi, z lesenimi bruni, kar je pomenilo, da se je ponekod dalo stati.), vonj po tobaku (Vonj po bogatem sladkem germanskem tobaku je čemel v oblaku tik nad višino glave, da so zaradi

njega rumenele knjige na najvišjih policah ...).

- Prah: plešoči; tobak: sladki germanski; nosek: navzgor privihan. Dodani pridevniki po smislu.
- Kdo ali kaj čemi: vonj po tobaku; je posejan: fotografije Chalfenovega klana; kuka: nosek. Samostalniki po smislu.
- Po smislu. Družinski člani in znanstveniki. Biolog. Po smislu.
- Po smislu.

2. • Po smislu.

- *Kurnik* - ozek hodnik s staro omaro, polno durc; *kašča* – nekakšna soba s kupi zrna na podu in kopico dolgih palic, od katerih je bila vsaka s špago privezana na drugo; *cepec* – prosto viseča palica; *slamoreznica* – nekakšen stroj, podoben oglati šivalni mašini za kožuhovino.
- Po smislu.

3. • Kostanj zunaj mesta, vzbrstelo mu je popje, prve dni maja je trosil belo cvetje naokoli, njegovo listje je ostalo temnozeleno in košato, šumelo je v vetru, sneg se tiho usuje z njih, tj. vej ...

- Poosebitve ali personifikacije: kostanj je živel, bil je čudo svojega plemena, ni se zmenil, se je stisnil vase, zadremlje poln upanja, zasope globoko, nasmehne se v sanjah, se vzdrami, se je skrčil in stisnil vase ...;
- nasprotja ali antiteze, ki dodatno poudarijo, da je kostanj posebne sorte nasprotje vseh drugih kostanjev: Prišel je poln skrbi in hudih misli, šel je z vedrim obrazom, veselo vriskajoč; Priromal je starec ob bergli; ko ga je obsenčil kostanj, mu je v krvi zapela mladost;
- Zamenjani besedni red: npr. vzbrstelo mu je popje.
- Življenjsko moč, vitalizem.

4. • Meta je predstavljena z opisom njenih telesnih lastnosti (videza/zunanosti). Karničniki so predstavljeni z značajskimi lastnostmi, o katerih lahko sklepamo na podlagi njihovega ravnanja. V prvem primeru prevladuje opis fizičnih lastnosti, v drugem primeru pa gre za prikaz človekove duševnosti.

- Po smislu.

5. • O njegovem socialnem statusu, značaju in šolanju.

- Pripovedne povedi, ki odgovarjajo na vprašanja, kaj se je zgodilo, komu in kdaj. V preteklem času/pretekliku.
- Pripoved o poteku oz. dogodkih iz njegovega življenja.
- Po smislu, npr. čeden, postaven mladenič, star okoli dvajset let, okrogloličan, visokega čela in živahnih, črnih oči, ki so kazale na otožen značaj.
- Subjektivna, ker izraža pripovedovalčev odnos do literarne osebe.
- Po smislu, npr: Lovre Kvas je končal šolanje na ljubljanskem liceju. Rojen je bil v kmečki družini in mu je bilo namenjeno, da bo najprej doma pasel krave, nato pa postal hlapec pri bogatem sosedu. Po očetovi smrti se je kot vsi Kvasi s težavo preživljal na domači posesti. Naklonjene rojenice so mu namenile lepšo usodo: namesto fizičnega dela na kmetiji bo opravljal umsko delo ...

6. • tisti čudoviti kraj pri Muri

- Gre za močvirnato območje, ki ga zaznamuje reka Mura, tako da prepoznamo področje kraja dogajanja, tj. Prekmurje.
- Subjektivna; avtor izraža lastna čustva, občutja in vtise.
- Poimenovanje je izpustil.

JEZIK

Po smislu.

BESEDOSLOVJE

Po smislu.

Jezikovni priročniki

1. SSKJ – pomen besed »dobil jih je po buči«

Slovenski pravopis – velika začetnica v besedni zvezi Čateške toplice

Slovenski etimološki slovar – izvor domače ali tuje besede

terminološki slovar – pomen besede citostatik

Sinonimni slovar slovenskega jezika – sopomenka za besedo občutljiv

Sprotni slovar slovenskega jezika – pomen besede glamping

2. Po smislu. Prednost spletnega portala pred natisnjenimi jezikovnimi priročniki je hitrejše iskanje želenih informacij/hitrejša dostopnost do informacij.

Slovar slovenskega knjižnega jezika

3. Odgovori so v SSKJ (fran.si).

4. • Beseda *med* je samostalnik. Oznaka: m.

• ekspr: = ekspresivno, star. = starinsko, zastarelo, čeb. = čebelarstvo

• V čebelarstvu in gastronomiji.

• Čebelarji so začeli točiti med.

• ajdov, cvetlični, hojev, kostanjev med/čebelji, umetni med; turški med

• NE, DA, NE, NE, NE, DA

• 1.

• je sekira padla v med: so se njegove življenjske razmere izboljšale; je zaživel bolje/laže
Z zaposlitvijo pri znanem proizvajalcu izpušnih sistemov za motorje je zaživel bolje.

Splošna in lastna imena

1. • Založba Sanje je izdala knjigo Zrcalka avtorice Christelle Dabos, ki jo kritiki že postavljajo ob bok Harryju Potterju, gotovo pa bo vseč tudi bralcem Gospodarja prstanov. Knjiga bo bralnim navdušencem na voljo tudi v knjigarni v središču Ljubljane (na Trubarjevi ulici). Pri založbi so slednjo poimenovali Hiša sanjajočih knjig, našli pa jo boste v prostorih nekdanje Vrvarne.

Z njimi poimenujemo posamezno.

• Lastna imena: Zrcalka, Christelle Dabos, Harry Potter, Gospodar prstanov

Splošna imena: kritiki, bralci, bralni navdušenci

2. a) Decembrski čas je poln čarobnosti in otroci nestrpno pričakujejo prihod Miklavža, Božička ali Dedka Mraza/dedka Mraza. V trgovinah prosijo starše, naj jim kupijo čokoladnega miklavža, čeprav vedo, da imajo doma dovolj sladkarij.
- b) Vemo, da so se priimki pojavili precej pozno v človeški zgodovini. Nekateri pomembni posamezniki pa so vendarle imeli stalne vzdevke: Aleksander Makedonski, Ivana Orleanska, Ivan Brez zemlje.
- c) Nobena država na svetu ni narodno homogena in v tem smislu tudi Slovenija ni izjema; večina prebivalcev je seveda Slovencev, zaradi političnih in ekonomskih razlogov pa med nami živijo tudi Hrvati, Bosanci, Srbi, v velikem begunskem valu leta 2015 pa so k nam prišli še Sirci, Afganistanci, Somalci.

3.

Zemljepisno lastno ime	Ime prebivalca	Svojilni pridevnik	Vrstni pridevnik
Trst	Tržačan/Tržačanka	Tržačanov/Tržačankin	tržaški
Kras	Kraševac/Kraševka	Kraševčev/Kraševkin	kraški
Dolenjska	Dolenjec/Dolenjka	Dolenjčev/Dolenjkin	dolenjski
Slovenija	Slovenec/Slovenka	Slovenčev/Slovenkin	slovenski
Škofja Loka	Škofjeločan/Škofjeločanka	Škofjeločanov/Škofjeločankin	škofjeloški
Maroko	Maročan/Maročanka	Maročanov/Maročankin	maroški

4. V soboto dopoldne se je Jure s svojim novim kolesom zapeljal od središča Novega mesta skozi Vavto vas do Dolenjskih Toplic in se po isti poti odpravil domov. Popoldne se je odpeljal na trening plavanja v Šmarješke Toplice, zvečer pa se je prepustil izkušenim rokam športnega trenerja v Drganjih selih. Triatlon je treniral vse bolj profesionalno, zato se je v nedeljo odpeljal v Zidani Most, kjer mu je izkušeni mehanik nastavil kolo skladno z njegovimi potrebami in telesnimi merami. V Starem trgu ob Kolpi se je sestal še s prehranskim strokovnjakom, ki mu je svetoval, katero hrano in prehranske dodatke naj uživa za optimalno regeneracijo telesa po napornih treningih.

5. Zaradi občutka varnosti toplo Jadransko morje vsako leto privabi vedno več turistov, zato je gneča v najbolj obleganih krajih neznosna. Neredki Slovenci in tuji turisti pa svoj poletni oddih poiščejo v katerem od kampov ob reki Kolpi v Beli krajini ali pa v nekoliko hladnejši Logarski dolini v osrčju Kamniško-Savinjskih Alp, kjer se sprehodijo do slapu Rinka ali pa se povzpnejo na Okrešelj. Radovedneži, ki se ne obremenjujejo s tem, da so medcelinski leti okoljsko vse manj sprejemljivi, pa se odpravijo v katero izmed držav Severne Amerike ali na Novo Zelandijo.

6. Jeseni 2018 je Mestna občina Novo mesto v obnovljenem velodromu v Češči vasi pripravila prireditev, s katero je počastila 120. obletnico rojstva Leona Štuklja. Slovesnost je bila skupaj s spominsko razstavo v Dolenjskem muzeju z naslovom Leon 120 let vrhunec prireditev Štukljevega leta v Novem mestu. O vsem tem je v posebnem prispevku poročal Dolenjski list, zapise pa najdemo tudi v Dnevniku ter na spletni strani Slovenske tiskovne agencije. V knjigi Mojih sedem svetovnih tekmovanj, ki je izšla pri Dolenjski založbi leta 1989, je veliki olimpijonek opisal svojo uspešno športno pot. V Anton Podbevšek teatru pa si lahko ogledamo predstavo Lau(f) story, ki govori o življenjski in športni poti velikana teka Emila Zatopku, štirikratnem češkem olimpijskem zmagovalcu, ki ni imel samo zlatih olimpijskih medalj, ampak tudi zlato srce. O njegovih vzponih in padcih lahko beremo v romanu Teči, ki je izšel leta 2014 pri založbi Litera.

- Teater Antona Podbevška

7. a) VESNA, EMMY, OSKAR, BLOUDKOVA PLAKETA, BORŠTIKOV PRSTAN, ZLATA PALMA
(vesna, emmy, oskar, Bloudkova plaketa, Borštnikov prstan, zlata palma)

Po smislu, npr.: Film Ne bom več luzerka je v Portorožu prejel vesno. Leta 2018 je Igra prestolov prejela emmyja za najboljšo dramsko serijo.

b) BOŽIČ, NOVO LETO, VALENTINOVO, NA DAN SVETEGA SILVESTRA, PREŠERNOV DAN
(božič, novo leto, valentino, na dan svetega Silvestra, Prešernov dan)

Po smislu, npr.: Težko je pričakoval božič, ko se je doma zbrala vsa družina. Letošnje novo leto so dočakali kar na ulicah Ljubljane.

c) PARKINSONOVA BOLEZEN, ALZHEIMERJEVA BOLEZEN, AHILOVA PETA
(Parkinsonova/parkinsonova bolezen, Alzheimerjeva/alzheimerjeva bolezen, Ahilova/ahilova peta)

Po smislu, npr.: Soseda je zbolela za parkinsonovo boleznijo, ki je hitro napredovala. Julianne Moore je v filmu Še vedno Alice odlično odigrala vlogo bolnice z alzheimerjevo boleznijo. Vsak človek ima svojo ahilovo peto.

8. Plesna skupina Kralji ulice je s svojim nastopom navdušila občinstvo. S svojim nasiljem so bili na nek način kralji ulice, v resnici pa so bili navadni nasilneži in ustrahovalci.

Ansambel Štajerski fantje se je dobro uveljavil v narodnozabavni glasbi. Številni štajerski fantje bodo dobili zaposlitev v podjetju Magna Steyr v Hočah.

Tiskalniki Brother so med uporabniki vedno bolj prepoznavni, čeprav nekateri še vedno prisegajo na canone.

Vemo, da je Emmy lahko žensko ime, emmy pa je lahko tudi ameriška nagrada za odličnost v televizijski produkciji.

Na smučarski prireditvi Zlata lisica je zlato lisico za slalomsko in veleslalomsko tekmo osvojila ameriška smučarka Mikaela Schiffrin.

Utemeljitev: Besedne zveze, zapisane z veliko začetnico, so lastna imena.

Pomeni besed

- Poimenovanje se nanaša na dr. Denisa Mukwegeja. Tako ga imenujejo, ker je pomagal številnim ženskam in otrokom, ki so kot orodje vojne postali žrtve posilstva.
- Z besedami: junak brez primere, njegove, ga, (brez) njega, njegovo, mu, svojega heroja, človeku.
- Polnopomenski sta besedni zvezi: junak brez primere, doktor Čudež. Napolnopomenske so oblike pomožnega glagola *biti*.

1.

Polnopomenske besede	Nepolnopomenske besede
pristanke, svojega, heroja, je pozdravila, 25, kilometrov, dolga, veriga, žena, tako, se poklonila, človeku, jim, je povrnil, upanje, življenje	ob, ter, v, ki

- Napolnopomenske besede povezujejo polnopomenske besede v besedne zveze, stavke, povedi.

2. • S poševnimi črkami. Krajšave opozarjajo na slogovno vrednost besed.

- Enopomenka je beseda *ginekolog*, beseda *heroj* pa je večpomenka.

3. bolnišnica: enopomenka

sadje: večpomenka

vozovnica: enopomenka

veriga: večpomenka

skalpel: enopomenka

Za pomene glejte *SSKJ*.

4. televizor, žveplo, povedek, sevanje

Tvorjenje povedi po smislu.

5. • Slovarska oblika: biti. Glagoli v vseh povedih imajo enako tvarno podobo.

- udarjati: a) ostati: č) nasprotovati si: c)
- V povedi b, ker je glagol *biti* nepolnopomenski.

6. Po smislu, npr.: kositi: Celo popoldne je kosil travo. Ob nedeljah so vedno kosili ob 12. uri. Smrt je neusmiljeno kosila med podhranjenimi in ranjenimi borci.

7. poljuben/poljuden: Tvori poljubno izpeljanko iz besede dan. Še tako težko snov je znal razložiti na poljuden način.

razumljiv/razumevajoč: Njegov govor je težko razumljiv. Vedno je bila razumevajoča do ljudi v stiski.

upravičen/opravičen: Družina Repše je upravičena do otroškega dodatka. Zaradi dolgotrajne bolezni je imel veliko opravičenih izostankov.

Pomenska razmerja med besedami

- Tema besedila je film *Gajin svet*.

• Film obravnava naslednje žgoče probleme: nevarnosti, ki pretijo otrokom v virtualnem svetu, ločitev staršev, odtujenost v družini, nevarnosti interneta in družbenih omrežij.

- Gaja je pogumna, neposredna, srčna, odločna in občutljiva deklica.
- Po smislu, glejte *Sinonimni slovar slovenskega jezika*.

1. sopomenki, protipomenki, nadpomenka in podpomenke, besedna družina, tematsko polje

2. dinamičen – razgiban element – sestavina
urban – mesten direkten – neposreden
virtualen – navidezen internet – svetovni splet

- Zapisane besede so prevzete. To vemo, ker te besede v podobni obliki obstajajo tudi v angleščini/nemščini. Pravilnost odgovora preverimo v etimološkem slovarju.
- Po smislu, npr: Treba je dajati prednost domačemu izrazu pred tujim, zato je treba poskrbeti, da prevzeti besedi kar najhitreje poiščemo domačo ustreznico.

3. najstnik – tinejdžer, mladostnik neposredna – direktna
občutljiva – senzibilna prikupen – simpatičen
sodoben – moderen odtujenost – alienacija

- Po smislu.
- Po smislu.
- Po smislu.

4. komedija – tragedija prikupen – zoprn
urbano – ruralno, podeželsko ločitev – poroka
sodoben – zastarel romantičen – realističen

5. • vesna in zlata rola

- nadpomenka, vesna, zlata rola
- nagrada
- Imeni nagrad sta pravilno zapisani, saj nagrade pišemo z veliko začetnico le, če gre za svojilne pridevnike iz lastnih imen.

6. • film, filmski, filmarji

- film

7. Po smislu, npr.: scenarij, režiser, igralci, maska, kostumografija, igralec.

- pomensko

Slogovna vrednost besed

- Po smislu.
- Po smislu.

- Po smislu.

1. Prvo besedilo: sporočevalec se razodeva, saj je govorec narečja, torej izvemo, od kod prihaja. Podčrtane neknjižne besede v drugem, tretjem in četrtem stolpcu.

Drugo besedilo: sporočevalec se ne razodeva.

Tretje besedilo: sporočevalec se razodeva, saj uporablja strokovne izraze, iz katerih lahko ugotovimo, da je strokovnjak/zdravnik.

- Pri zadnjem besedilu bi nam bil v pomoč terminološki slovar s področja medicine.

2. sonči, kavico, ljubi, sladkorčka, mlekca, ljubica

3. odpuščanje, zmanjševanje števila zaposlenih

starejši ljudje

umreti

debel človek

revne družine

zapreti

- Po smislu.

4. gre na živce, s svojim afnanjem; nenaklonjenost

pravi angel; naklonjenost

se cijazimo; nenaklonjenost

5. • Prvo besedilo je pokrajinsko zaznamovano, drugo pa družbeno, zato ju lahko uporabljamo le v določenih okoliščinah (z govorcem istega narečja oziroma s pripadnikom iste generacije).

- Sporočevalec prvega besedila je govorec narečja, sporočevalka drugega besedila pa je najstnica. To ugotovimo na podlagi besed, ki sta jih uporabila (narečne, slengovske besede).

Te razkrivajo, od kod govorec prihaja oziroma da je govorka drugega besedila pripadnica mlajše generacije. Drugo besedilo razkriva, da je sporočevalka pripadnica mlajše generacije

in da prihaja iz štajerskega okoliša (*zram, prijm*).

- Drugo besedilo je namenjeno prijateljici, tako izražanje pa je značilno za sleng. V besedilu opazimo rabo besed in fraz iz angleščine, rabo neknjižnih besed. Emodžija dodatno poudarita zapisano oziroma izpostavita čustveno stanje sporočevalke.

- Po smislu, npr.: Danes sem se sprehajala po mestu in sem videla najlepšega fanta doslej. Bil je tako ljubek. Ampak potem vidim zraven njega njegovo dekle. Joj, brez veze, malo je manjkalo pa bi jo ubila, barabico. Čisto sem uničena in trpim na polno. Komaj čakam, da pridem jutri v šolo in te zopet vidim po enem tednu. Zelo te pogrešam.

Sporočevalca bolj razkriva izvirno besedilo, saj lahko iz njega razberemo, da gre za pripadnico mlajše generacije, iz štajerskega konca, raba emodžijev pa še dodatno razkriva njena občutja, razpoloženja.

- zblojen – zmešan, nor, neuravnovešen

sfajtati se – spreti se, stepsti se
u izi – lahko, zlahka

šoping – nakupovanje
starci – starši
fazan – dijak 1. letnika srednje šole

6. • Po smislu.

- Na ta vprašanja lahko odgovarja kdor koli, zato so odgovori zapisani v pogovornem jeziku oziroma v žargonu. Če pa bi na vprašanje odgovoril administrator ali pa strokovnjak nekega področja, pričakujemo, da bo odgovoril v zborni slovenščini.
- *Žmigavci*: smerniki, *prižgeš*: vključiš, *displej*: zaslon, *ponori*: odpove, začne delati nepravilno, *blinkajo*: utripajo, *štop luči*: zavorne luči, *vžgati*: se ni zagnal, *zalaufal*: zagnal.

7. *daljinec*: daljinski upravljalnik, *mobi*: mobilni telefon, *čekiral*: preverjal, *cimer*: sostanovalec, *bicikel*: kolo, *bus*: avtobus, *faca*: obraz, *kofe*: kava, *cuker*: sladkor

8. hrbtenica – bistveni, ključni del

belo blago – trgovina z ljudmi, zlasti z ženskami, ki se jih prisili v prostitucijo
možje v modrem – policisti
rdeče številke – izguba
črno zlato – nafta
ozko grlo – nekaj, kar otežuje/ovira
enajsterica – skupina enajstih nogometašev
kolač – finančni delež

- Po smislu.
- Po smislu.

9. Na podlagi 35. a člena ZUPJS je center za socialno delo po uradni dolžnosti preveril izpolnjevanje pogojev za nadaljnje prejemanje letnih pravic (otroški dodatek, državna štipendija, znižano plačilo vrtca, subvencija malice, subvencija kosila). Center za socialno delo je v postopku ugotovil, da se upravičencu na podlagi naslednjih odločb meseca decembra izreče naslednja pravica iz javnih sredstev, in sicer: otroški dodatek, odločba Centra za socialno delo Novo mesto, št. 6723-6723-78924.

10. • V medicino.

- Tema besedila je nova oblika zdravljenja za dve obliki krvnega raka.
- Besedilo je bilo objavljeno v *Delu*, torej je namenjeno širši javnosti.
- Ne, saj je v besedilu veliko strokovnih izrazov oz. terminov.
- Podčrtane besede so strokovni izrazi oziroma termini in enopomenke in jih ne moremo nadomestiti s sopomenkami.
- V besedilu je veliko strokovnih izrazov, ki pa vseeno ne onemogočajo razumevanja besedila. Tudi nepoučen bralec razume, da besedilo govori o pomembnem preboju v načinu zdravljenja nekaterih oblik krvnega raka.

11. matematika

biologija
fizika

12. Že nekaj časa hodi enkrat na teden na pilates, saj hoče okrepiti mišice trupa. Ugotovil je, da mu bo to koristilo tako pri kajtanju kot tudi pri teku. Dvakrat na teden gre na fitnes, odločil pa se je tudi za drugačno prehrano. Najprej je postal vegan, a je po nekaj mesecih ugotovil, da mu veganstvo ne ustreza, zdaj je privrženec paleoprehrane. To ponujajo tudi v enem izmed slovenskih velnes centrov, zato je sklenil tam preživeti krajši oddih. S tvitom je o njihovi ponudbi obvestil zveste sledilce, svoji boljši polovici pa je poslal selfi, ki ga je takoj všečkala.

13. Po smislu.

14. Obiskovalci osebju izročijo svoje mobilne telefone, prenosnike, v sobah ni brezžičnega dostopa do svetovnega spleta ...

15. akoravno – čeprav, belič – denar, žaloigra – tragedija, akt – dejanje, natura – značaj, besedljiv – zgovoren, boječ – boječ, plah, bedastoče – bedarija, neumnost, imovit – premožen

16. Po smislu.

Izvor besed

- Iz *Slovenskega etimološkega slovarja*. Po smislu.
- Oznake so okrajšave za jezike, v katerih se pojavlja določena beseda.

- Okrcati pomeni na rahlo udarjati s prsti.
- Razlaga ni zanesljiva. Verjetno, domnevno.

1. Po smislu.

Nobena od navedenih besed ni domača.

2.

indoevropsčina	praslovanščina	slovenščina	posnemanje glasov	prevzeta beseda
gora	škorenj	pohleven	čivkati	kuga

3. • Prevzeti sta besedi *omara* in *meditirati*. Po smislu.

- meditation
- Po smislu.
- Prvotni pomen: prostor za shranjevanje orodja in orožja. Drugotni pomen: večji kos pohištva, ki se odpira na sprednji strani, za shranjevanje oblek ali drugih stvari.
- praslovanščine, indoevropsčine, s posnemanjem, domače
- voda, človek, jokati
- Voda. Iz indoevropskega prajezika so se namreč razvili slovanski jeziki. Samo v slovenščini obstaja beseda *jokati*.

4. Luter, Petrarka, Shakespeare, Aristotel, Ojdip, Pozejdon

5. server – strežnik

regionalen – območen, področen

okupirati – zasesti

hardware – strojna oprema

kontakt – stik

procent – odstotek

nuklearen – jedrski

debatirati – razpravljati

kondicija – pripravljenost, zmogljivost

kreativnost – ustvarjalnost

agresiven – nasilen, napadalen

aktivnost – dejavnost

plagiat – ponaredek

sponzor – pokrovitelj

6. Bruselj Hercegnovi

Reka Firence

Peking Varšava

Praga Rim

Gradec Teksas

7. moskovski

firenški

bordeaujski, bordojski

auschwiški

bolonjski

odeški

marsejski

oselski

lienški

innsbruški

8. wellness – velnes

euribor – evribor

mozzarella – mocarela

management – menedžment

muffin – mafin

frappe – frape

smoothie – smuti

shake – šejk

9. rock – rok, blues – bluz, jazz – džez, disco – disko, heavy metal – heavy metal, renault – renault, volkswagen – volkswagen, peugeot – peugeot

10. Cosmopolitan – Cosmopolitan

Facebook – Facebook

Google – Google

Twitter – Twitter

United Nations – Združeni narodi

European Union – Evropska unija

Blue Helmets – Modre čelade

Lost in translation – Izgubljeno s prevodom

The Washington Post –

Red Cross – Rdeči križ

The Washington Post

- Prevajamo imena organizacij, naslove umetnostnih del, ne pa imen podjetij ter časopisov in revij.

11. Razvezani kratici: FBI = Federal Bureau of Investigation, CIA = Central Intelligence Agency Slovenski kratici: Zvezni preiskovalni urad, Centralna obveščevalna agencija Prepoznavnost: po smislu.

12. diplomsko delo, časopisna novica, obvestilo, poljudnoznanstveni članek, publicistično poročilo, strokovni članek, osebni intervju, opis osebe, predstavitel električnega kolesa, sonet

13. Po smislu.

Besedni zaklad v literarnih besedilih

• Zgradba: razlagani pojem + glagol biti + razlaga v prenesenem pomenu. Definicije v strokovnih besedilih so jasne, natančne, nedvoumne, uporabljeni so termini.

1. • Obstajati/neobstajati, živeti/umreti. Po smislu.

• Živeti ali umreti.

• Živeti oz. življenje: se mu zdi kot morje zla, v katerem vladajo družbene krivice, trpljenje, udarci ... , zato si želi umreti. Vendar se pojavi strah pred smrtjo, ki jo pojmuje kot »krajino neodkrito«, od koder se ni še nihče nikoli vrnil. Ta dejstva in vera, ki mu prepoveduje samomor, mu branita umreti. Ne biti oz. umreti: to trpljenje končati.

• V arhaičnih izrazih, npr.: je li, strelica, zemskih, ljubezni bol, kleč, vzbolehne ... Uporaba slovarja.

• Po smislu.

2. • nego – kot, ž – z, deklina – dekle, potlej – potem, ako – če

• Deklina – deklica.

3. • ugnezdila: ekspr., zakihal: ekspr., krmežljava in borna: slabš., tjavdan: ekspres., obalil: arh., razvejen: geol.

• Neologizmi: zapuškarilo, pretacala, flaškončki, sunkanj, smrajast. Besede ne najdemo v slovarju.

• Po smislu.

OBLIKOSLOVJE

- Igralec in znanstvenik. Neprekosljiv mojster neme komedije.
- Leta 1931. Na zasebno projekcijo Chaplinovega filma. Mahali so jima in vzklikali. Einsteinu ploskajo, ker **ga** nobeden ne razume, **njemu** pa zato, ker **ga razumejo**.
- Na Einsteina in Chaplina. Vi, jaz.
- Glejte *SSKJ*. Pri samostalnikih (oznaka za spol – m, ž, s) in glagolih (oznaka za glagolski vid – dov., nedov.).

1. • Samostalnik: luči, velemesta, podvig, film, leti, mesecev, snemanje, dni, premiera, filma, zgodovina, film, vrhunec, ustvarjanja;

pridevnik: Chaplinov, najtežji, najdaljši, najsijajnejšimi, filmska, Chaplinovega;

števnik: 1931, dve, osem, 190;

glagol: je trajalo, pozna;

zaimек: jih;

prislov: danes.

- Nepochopomske besede so: je bil – pomožni glagol (biti), in (veznik), med (predlog), pa (členek), še (členek), za (predlog).

2. nastopajo, tipi ljudi, bogataš, hlapec, dekla, policaj, potepuh, je, njem, komičnih

3.

	Osnova	Končnica	Nova oblika
komedija	komedij	-a	komedije
mesto	mest	-o	mesta
govorim	govori	-m	govorimo
zaseben	zaseben	-o	zasebni/zasebnega
petdeseti	petdeset	-i	petdeseta
moj	moj	-o	moji
tiho	tih	-o	tišje

- Zaseben, moj.

4.

	Besedna vrsta	Oblikovna lastnost
slika, sliki, slike	samostalnik	število
bogat, bogatejši, najbogatejši	pridevnik	stopnja
sem, sem bil, bom	glagol	čas
film, izjava, leto	samostalnik	spol
ploskam, ploskaš, ploska	glagol	oseba

5. Bledikast obraz z značilnimi brki, radoživimi črnimi obrvmi, nanj poveznjen klobuk, ki ima za seboj boljše čase, znana raztrgana obleka, preveliki čevlji, nepogrešljiva hoja s stopali navzven in palica – vse to so najopaznejše značilnosti Chaplinovega Potepuha.

- Spol, število, sklon.
- Boljše – dobre, najboljše (dober, boljši, najboljši).

Samostalnik

- O Idi Kravanji. Igralka, Ita, Rina, umetnica, tragedinja.
- Obe poimenujeta osebo. Prva je splošno (občno) ime, druga pa lastno.
- Imena bitij: Ida, Kravanja, Ita, Rina, Greto, Garbo, Marlene, Dietrich, Čehi

Stvarna lastna imena: Erotikon

Zemljepisna lastna imena: Divača, Francija, Latvija, Hrvaška, Hollywood

1.

Bitja	Stvari	Pojmi
igralka, umetnik, Ita, Rina	film, kostum, platno	pesem, življenje, kariera, leto, slava, igra

2. Divačan, Latvijec, Hollywoodčan

stoletnica, filmoljub, celovečerec

- V prvem stolpcu so imena prebivalcev in se pišejo z veliko začetnico, v drugem stolpcu pa splošna imena, zato jih pišemo z malo začetnico.

3. • Da lahko besedo različno naglasimo. Po smislu.

- V prvem.
- Slava.
- Trije.
- star. (starinsko), ekspr. (ekspresivno)

Oblikovne lastnosti samostalnika

4. Moški, ženski, srednji.

- Z besedami tisti (m), tista (ž), tisto (s).
- Pri tistih, s katerimi poimenujemo bitja.
- Pri moškem -o, ženskem -a, srednjem -o.

5.

Moški spol	Ženski spol	Srednji spol
pesnik, korak, navdih, rokav, vodja, deklič	koračnica, sanje, stvar, jelenjad, rokavica,	drevo, olje, poletje, jagnje, polje

6. Po smislu.

Število

7. Enoštevilni: pogum, življenje, prijaznost, lepota, resnica, smeh, vrata. V neosnovnem oz. prenesenem pomenu lahko samostalnika *življenje* in *resnica* uporabljamo tudi kot števna, npr.:

Požar je terjal več življenj.

Resnica ni ena, resnici sta dve.

(Več na <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/3895/ednina-ali-mnozina-pri-pojmovnih-samostalnikih-zivljenje-ljudi>.)

Trištevilni: ideal, pot, težava

8.

Skupna imena	Snovna imena	Pojmovna imena
mladina, divjad, človeštvo	mleko, zlato, kruh, voda, rosa	čas

9. Bolijo ga roke. Bolita ga obe roki.

Izgubil sem rokavice. Izgubil sem obe rokavici.

Sestra je rodila dvojčke. Dvojčka sta si tako podobna, da ju težko ločimo.

Razrednik je povabil Janove starše na govorilno uro. Starša sta zadovoljno opazovala otrokov napredek.

Samostalnike, s katerimi poimenujemo parne dele telesa, oblačil, bitij v paru, navadno uporabljamo v množini, razen kadar želimo poudariti parnost.

10.

Samostalnik	Spol	Število	Samostalnik	Spol	Število
kri	ženski	ednina	škarje	ženski	množina
možgani	moški	množina	ateljje	moški	ednina
vejevje	srednji	ednina	otročje	srednji	ednina
znanje	srednji	ednina	ljudstvo	srednji	ednina
sadje	srednji	ednina	knjigi	ženski	dvojina
roke	ženski	množina	obresti	ženski	množina

11. kleščami, finalu, vrati, dvema letoma, smučī

Sklon

12. ušesa, ladij, pri/o materah, (dveh) ljudi, pri psih, z breskvijo, slikarja, stvarima

13. Kotelj, Brd, Helsinkov, Gorjancev, Visokega, Anžeta, Vinka, Mihe/Miha

14. Meto Hrast, Petra Dragana, Ivane Kobilca/Ivane Kobilce, Nine in Janeza Goloba, Janezom in Nino Golob, Cvetka Zagorskega, Andreja Ermenca Skubica

Sklanjatve

• Moški: Mitja – Mitja/Mitje, Žan – Žana, c – c/c-ja, preostali – preostalih.

Ženski: Vesna – Vesne, Karin – Karin, geografija – geografije, prst – prsti.

Srednji: raziskovanje – raziskovanja.

Primerjava oblike: npr. dvojnico pri dveh samostalnikih moškega spola, različne končnice pri samostalnikih istega spola ...

• Ne moremo jih sklanjati po istem sklanjatvenem vzorcu: *Vesna* in *geografija* imata v rodilniku končnico -e, *prst* ima v rodilniku končnico -i: samostalnik *Karin* nima glasovne končnice.

• Beseda *preostali* je po izvoru pridevnik.

Moške sklanjatve

• Joža/Jože, Čop/Čopa, igralec/igralca, Zlatorog/Zlatoroga, alpinist/alpinista. Po smislu, gl. razlago.

15. Preverite v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu* na spletni strani

<http://www.slovenscina.eu/sloleks>.

• Odstopanja so pri samostalnikih nos, zob in strah (gl. posebnosti v delovnem zvezku na str. 128).

16. Po smislu, npr.: V imenovalniku samostalnika *brat* je a kratko naglašen, v roditeljskem pa dolgo naglašen.

17. sadežev – R., oračev – R., otrocih – M., otrokoma – D., dnem – O., dvema dnevoma – O., bralcem – D., večeru – M., šotorom – O., zvonovi – I., zobmi – O., laseh – M., človekoma – D., ljudi – R., ljudmi – O., zidu/zida – R., mostovih – M.

18. Marku Tramtetu, Gozdu - Martuljku, sinovoma, zajtrk, okviru, požarom, košema, otroki, Francem

19. Gospodu Janezu Medvedu, Brankom, Tonetom, Mitja/Mitjo, Jana in Janija, Tjažem, Bena

20. Po smislu.

21. Delovodji, vodjo, slugi, pismonošo, Miho, Mitjo, Nikole Tesle;

- delovodju, vodja, slugu, pismonoša, Miho, Mitjem, Nikola Tesla. Po smislu.

22. Zaradi poškodbe (R.) ne morem smučati, zato bom ostal pri pouku (M.) v 2. a (M.)

Na SAZU (M.) so predstavili novi slovar (T.). V NUK (M.) so ravno odprli razstavo (T.) srednjeveških rokopisov (R.).

- Črkovnim oznakam in kraticam (SAZU, NUK).
- S sklonili (po 1. moški sklanjatvi).

23. Po smislu. Odgovori so v izhodiščnem besedilu k nalogi.

Ženske sklanjatve

- ljubezen, ptica, želja, meja
- Ne; ljubezni, ptice, želje, meje.

24. Preverite v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu* na spletni strani <http://www.slovenscina.eu/sloleks>. Glejte preglednico posebnosti v delovnem zvezku na str. 132.

25. Glejte preglednico posebnosti v delovnem zvezku na str. 132.

26. hčer – T., materjo – O., materami – O., hčer – T., hčerjo – O., minutama – O., ladij – R., tekem – R., žetvijo – O., breskev – T., gospema – O., novih hlačah – M.

27. aken, isker, mošenj, slutenj, tekem, žemelj, mravelj, tovarn, himn.

- Tovarn. Himn. Poved po smislu.

28. • Preverite v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu* na spletni strani <http://www.slovenscina.eu/sloleks>.

- Odstopanja v dajalniku, mestniku, orodniku.

29. krvi – R., mislijo – O., dveh povedih – M., rdeče niti – R., odpovedi – M., nižjimi obrestmi – O., prsim – D., boleznim – R., boleznijo – O., povodnji – R., postrvmi – O.

30.

	daj. dv.	mest. dv.
vrv	vrvema	o vrveh
past	pastema	o pasteh
vas	vasema	o vaseh
obrt	obrtema	pri obrteh
prikazen	prikaznima	pri prikaznih
misel	mislima	pri mislih

• Po vzorcu *perut* samostalnika prikazen in misel (namesto e je i); ostali samostalniki po vzorcu *stvar*.

31. Ines Kovač – oblika se ne spreminja. Povedi po smislu.

32. Lili – roditelj, Fani – orodnik, Carmen L. Oven – roditelj

Srednja sklanjatev

- veselje – l., edn., s. sp.; vrata – t., mn., s. sp.; okna – t., mn., s. sp.
- Veselje, vrata, okno. Nimajo enaki končnic.

33. Preverite v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu* na spletni strani <http://www.slovenscina.eu/sloleks>. Okno – trištevilni, veselje – edninski, vrata – množinski.

34. Preverite v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu* na spletni strani <http://www.slovenscina.eu/sloleks>.

35. sedel – R., drvni – O., imenu – M., mestom – O., soncem – O., dnu – M., oken – R., Dela – l., srcu – M., ušesa – l., Novega kolesa – R., vrat – R., vrati – O., tlom – M., tal – R., dekletu – D., odprtimi usti – O., kakovostnega sukna – R.

36. Iščem zdravila za mater. – Hči je zbolela, zato je ne bo v šolo. – Dopis pošljite gospe Novakovi. – Z otroki so se odpravili na dopust. – Vse breme nosi na svojih plečih. – Otroka je stisnila k prsim. – Dvignite roke in prekrižajte noge. – Na plavalnem tečaju smo plavali kravl in delfina. – Z nekaj prijatelji smo šli na izlet. – Očeta ni doma. – Na govorilne ure navadno pride le eden od staršev. – Ane Batista in Mihe/Miha Pogačarja ne poznam. – Danes ne bomo imeli treninga. – Obiskoval sem Osnovno šolo Prežihovega Voranca.

Pridevnik

Lastnost	Vrsta	Svojina
črn, velik, nepričakovan, redek, ogrožen, znan	človeški	Aljančičev

- Opis po smislu.

Oblikovne lastnosti pridevnika

1.

Lastnostni pridevnik	Vrstni pridevnik	Svojilni pridevnik
hlapčevsko, mlad, briljantni, črtasti, ubogljiv, herojsko, bradat, mala, veliki	ladijski, idrijska, godalni, učiteljski,	materina, Katarinino

2. Po smislu, npr. drevo: mogočno, listnato, sosedovo.

3. Gost, lep, bridek, trpek. Povedi po smislu.

4. dvosobnem stanovanju, dobremu prijatelju, prijaznim nasmehom, novimi lučmi, roza obleki, majhnimi otroki, poceni šalami.

- Roza, poceni.

5. Gitičino, končanem, zaključnem, zimskih, tradicionalnem, Jurijevo in Macino, kulturnim

- Lastnostne, vrstne, svojilne.

6. celjski – Celjanov; evropski – Evropejčev, belokranjski – Belokranjčev, blejski – Blejčev, koprski – Koprčanov.

- V prvem stolpcu so vrstni pridevniki na -ski, -ški, zato jih pišemo z malo začetnico. V drugem stolpcu so svojilni pridevniki na -ov, -ev tvorjeni iz lastnih imen in jih pišemo z veliko začetnico.

7. Siti človek lačnemu človeku ...; ... slovenska dela; Z napačnim človekom ...; Prvega kandidata ...; Naši dijaki ... Utemeljitev izbire po smislu.

8. polarnem, Žigovo, Blažev, bolna, dve ocenjevalni obdobji
Utemeljitev po smislu.

Nedoločna in določna oblika

9. • Po pridevnih *velik* in *nov* se vprašamo z vprašalnico kakšen, po pridevnih *veliki* in *novi* pa z vprašalnico kateri.

- Po obliki (končnica -i) in pomenu: velik označuje nedoločnost, splošnost, veliki pa določnost oz. znano lastnost.
- Veliki slovar tujk, velika nedelja (verski praznik).

10. dolgočasen, stari, cvetoč/cvetoči, prijazen, prijazni, majhen, male, pravilen, pravilni, jagodne, jagodov

Stopnjevanje pridevnika 11. • Najvišje – presežnik, visoka – osnovnik, vrhunski – osnovnik, prelep – elativ.

- Najvišja je lahko med manjšimi osebami. Zelo visoka je nedvoumno izražena lastnost.
- Natančnejše je izražanje lastnosti s prislovom.

12.

Osnovnik	Primernik	Presežnik
okusen	okusnejši	najokusnejši
ljubezniv	ljubeznivejši	najljubeznivejši
širok	širši	najširši
veder	vedrejši	najvedrejši
globok	globlji	najgloblji
hud	hujši	najhujši
plitev	plitvejši	najplitvejši
počasen	počasnejši	najpočasnejši

13.

Osnovnik	Primernik	Presežnik
goreč	bolj goreč	najbolj goreč
kuhan	bolj kuhan	najbolj kuhan
odkrit	bolj odkrit/tudi odkritejši	najbolj odkrit/tudi najodkritejši
žgoč	bolj žgoč	najbolj žgoč
zelen	bolj zelen	najbolj zelen
zaželen	bolj zaželen	najbolj zaželen
zdrav	bolj zdrav	najbolj zdrav

žalosten	bolj žalosten	najbolj žalosten
----------	---------------	------------------

14. najlepšo, manjše, hitrejši, nižja, najnižja, težje, najbolj muhast

Zaimek

- O Einsteinu.
- mu – D., zanj – T., njegovo – T., njegovih – R. , ga – T.; on – I.
- mu, nekaj, zanj, jih, kar, ga
- ta, njegovo, njegovih, njegovi, vsega, tisto

Samostalniški zaimki

1. • sem bil – osebna glagolska oblika.

• jàz, mène, mêni, mêne, mêne, záme

Ne. Kadar želimo poudariti osebo.

• Iz predloga in dela zaimka. V tožilniku.

2. • Na prvo osebo (me/mene).

• Na sporočevalca. Oseba ni neposredno poimenovana.

3. • Peter – I., sorodniki iz Švice – I., knjigo Ferija Lainščka – T.

Zaimki posredno poimenujejo predmete, stvari, bitja, s čimer se izognemo ponavljanju.

4. ji jo; mu jih; jim jih; jih; ji

5. Še nikoli ju nisem videla na pohodu.

Mišliš, da jim to ustreza?

Kako mu je uspelo?

Srečala sem ga v mestu.

Prinesel sem ji šopek narcis.

• Navadno spremeni besedni red.

6. Zanju je to velik izdatek.

Ko se črv dvoma zaje vate, nimaš več miru.

Oditi moram ponj.

Zate to gotovo ne bo prezahtevna naloga.

Po tem uspehu bom z veseljem stopil prednje.

7. midve, je (nje), njem, čimer, ničemur, je

• Pogovor po smislu.

8. njem, je (nje), me, vaju, vama, jih, nas, tebi, meni, njim, nas, tebi

Neosebni zaimki

9. Kdo trka?

Nekdo te kliče.

Nihče te ne čaka.

Naj gre kdo odpret vrata.

Vsak te bo razumel.

Kar si želiš, tudi dobiš.

Ničesar ne delam.

Prinesi mi kaj iz mesta.

- *Kdo* je vprašalni, ostali so nedoločni.
- *Kdo, nekdo, nihče, kdo, vsak* – oseba; *kar, ničesar, kaj* – neoseba.

10. Preverite v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu* na spletni strani

<http://www.slovenscina.eu/sloleks>.

11. • *nekdo* – I. – *nekdo*; *ničesar* – R. – *nič*; *kdor* – I. – *kdor*, *česar* – R. – *kar*, *česa* – R. – *kaj*, *kom* – O. – *kdo*

- *Nadomeščajo* samostalnik.

12. *nečesa* – R., *ničimer* – O., *čem* – M., *nikomer* – O., *kom* – M., *marsičesa* – R., *nikogar* – R.

13. *kar, kdor, česar, komer, komer, čemur, čimer*

14. Daleč pred sabo so zagledali osvetljeno okno. (Zaimek se nanaša na osebek, izražen v osebni glagolski oblik – *oni so zagledali*.)

Bil sem pri njem, pa mi ni nič povedal. (Zaimek je v mestniku in ta nima končnice -u.)

Pojdi ponj in ga pripelji s seboj. (Predlog in zaimek povežemo v navezno obliko.)

Veliko smo jih povabili, vendar se ni nobeden/nihče odzval. (Noben zahteva ob sebi dopolnilo, npr. *Noben sošolec se ni odzval*.)

Če jih bomo ~~mi~~ lepo povabili, bode ~~oni~~ zagotovo prišli. (Zaimek v povedi ni poudarjen, zato raba v imenovalniku ni upravičena.)

Pridevniški zaimki

15.

Samostalniški zaimki	Pridevniški zaimki
njimi, jo, nekaj, kaj, njej	svojim, ves, vsak, ta, naših, vso, te, katerem, takšne, isti, katerih

- *Svojim*: učiteljica. *Našim*: zavarovalnica.
- *Svoj*.

16. Katera – kateri – vprašalni zaimek; tega – katerega – kazalni zaimek; takšnega – kakšnega – kazalni zaimek; njegova – čigava – svojilni zaimek; kolikor, toliko – koliko – kazalni (količinski) zaimek

17. svoj, moj, svojih, tvojo, svojo

- Utemeljitev: Kadar se zaimek nanaša na lastnino osebk, uporabimo zaimek svoj.

18. njegov, njeno, njihove, njuno, vajino

19. nikakršnega nemira, vsakršnih norčij, koliko leti, tistim ljudem, vsemi prijatelji

20. katere, ki, čigar, katerega, pri katerem

21. enak, istega, isti, enako, isto

- Če želimo poudariti, da gre za isto konkretno mesto, čas, obdobje, zlog, pot, uporabimo pridevniški zaimek *isti* (vrstni: Kateri?), v vseh drugih položajih, ko želimo opozoriti, da se dve osebi, snovi, predmeta, stanji ne razlikujeta, uporabimo v knjižnem jeziku pridevniški zaimek *enak* (lastnostni: Kateri?), v pogovornem pa *isti*.

Števnik

- 1886, devetimi, dvajsetih, 1912, 1918, 1977; 6. (junija), 1. (svetovno vojno), prva (jugoslovanska diplomirana otroška negovalka), 28. (julija)
- Prvi števnik poimenuje zaporednost, drugi količino.

1.

Glavni števnik	Vrstilni števnik
1886 – tisoč osemsto šestinosemdeset, devetimi, dvajsetih, 1912 – tisoč devetsto dvanajst, 1918 – tisoč devetsto osemnajst, 1977 – tisoč devetsto sedeminsedemdeset	6. – šestega, 1. – prvo, 28. – osemindvajsetega

2. dveh sošolcev – moški spol, dvojina, rodilnik;

petindvajset anketirancev – moški spol, množina, imenovalnik (samostalnik v rodilniku);

pet novih članov – moški spol, množina imenovalnik (pridevnik in samostalnik rodilnik);

z avtobusom številka 14 – moški spol, množina, imenovalnik;

drugi del – moški spol, ednina, tožilnik;

105. strani – ženski spol, množina, rodilnik

3. Na cilj je pritekel drugi. (zaporednost, vrstilni)

Pri hiši je bilo petero otrok. (količina, ločilni)

Pogovarjal sem se z dvema sosedoma. (količina, glavni)

Na mizi je ležalo dvoje ključev. (količina, ločilni)

Njihova premoč je bila petkratna. (pomnoženost, množilni)

Pri nas so delali dvoji delavci: fizični in umski. (vrsta, ločilni)

4. Pri dvojnih/dvojih čevljih ni vezalk. – Sedeti je hotel med dvema stoli/dvema stoloma. – Pred hišo so sedele/je sedelo pet otrok. – Kupil sem dve gosli/dvoje gosli. – Odpraviti je treba dvojno/dvojo moralo.

5. Govoriti in storiti je dvoje stvari – a.

Kupili smo dvoja vrata. – a.

- Kadar ločilni števniki pomeni količino, je odnosnica v rodilniku, kadar pomeni vrsto, pa se števniki ujema z odnosnico v spolu, številu in času.

6. stopetdeseto, petnajstimi, sedmih, devetnajstega, dvema

7. En/eden sam primer ne zadošča. En/eden se je že odpeljal pred pol ure.

Utemeljitev: V prvem primeru gre za števniki, v drugem za samostalniško obliko števnik.

8. 625 evrov, 80. leta 20. stoletja, med 7. in 19. uro.

9. dvesto petdeset, dvestopetdeseto

10. Ali ste sporočili, da vas v petek, 16. 10., ne bo? (Manjka presledek v zapisu datuma.) – Šolska olimpijada bo 13. 5. 2019 ob 11.15 na športnem igrišču. (Pri zapisu meseca je odvečna 0, uro zapišemo s piko.) – Domov se je vrnil ob 17^h. (Uporabimo poseben simbol za zapis ure.) – Malica: 9.30–10.00 (Stični pomišljaj, odvečna presledka.) – Izid tekme je bil 2 : 1 za našo ekipo. (Manjka presledek pred znakom : in za njim)

Glagol

- Dejanje, dogajanje, stanje. Da. Lahko jih spregamo (spreminjamo obliko glede na osebo, število, čas, naklon).

- Vse razen *premošča* in *ima*. Izražajo preteklik.
- Nezloženi obliki izražata sedanjik.

1. • V prvem.

- Beseda je zastarela.
- O naglasu, obliki v 1. osebi ednine, glagolskem vidu.

2. prebroditi

Po smislu, npr. Prebrodili smo potok.

- Večpomenka.

Utemeljitev: Pomeni hojo po čem ovirajočem (premagati oviro); brezciljno hojo; premikanje prstov, roke v nečem gostem; plovbo.

3.

Dovršni glagol	Nedovršni glagol
upognila se je	upogibala se je
pihnil boš	pihal boš
operira	operira
ulegli so se	ležali so
treščilo je	treskalo je
bodo kupili	bodo kupovali
odide	odhaja
vrgli bosta	metali bosta

- *Operirati* je dvovidski glagol in ima enako obliko za dovršni in nedovršni glagolski vid. Povedi po smislu, npr.: Nekaj časa ne bo mogel brati, saj so mu operirali oko. Danes zdravnik ni bil v ambulanti, saj je operiral ponesrečenca.

4.

Glagol	Glagolski vid	Vidski par
priti	dovršni	prihajati
prenašati	nedovršni	prinesti
smo zažigali	nedovršni	smo zažgali
je omedlela	dovršni	je omedlevala
sta odkrila	dovršni	sta odkrivala
bodo izzvali	dovršni	bodo izzivali
mineva	nedovršni	mine
se napovejo	dovršni	se napovedujejo

Osebne glagolske oblike

5. Preverite na spletni strani <http://www.slovenscina.eu/sloleks>.

6. V nedeljo bomo z družinskimi prijatelji na morju.

Na izletu bomo odkrivali lepote slovenskih pokrajin.

Doma bomo pozno zvečer.

7. Zemlja se vrti okoli svoje osi od zahoda proti vzhodu in za to pot potrebuje 24 ur. – brezčasnost

Hodila sem po stranski ulici in koga zagledam pred seboj ... – preteklost (dramatični sedanjik)

Dobiva se ob sedmih pred knjižnico. – prihodnost

Oče kosi zelenico. – sedanjost

8.

Glagol	Povednik	Velelnik	Pogojnik
klepetati	klepetam	klepetaj	bi klepetal
napisati	napišem	napiši	bi napisal
prepoznavati	prepoznavam	prepoznavaj	bi prepoznaval
odkriti	odkrijem	odkrij	bi odkril
uporabiti	uporabim	uporabi	bi uporabil
striči	strižem	strizi	bi strigel
peči	pečem	peci	bi pekel
skakati	skačem	skači	bi skakal

9.

Izpisani glagol	Oseba	Število	Čas	Naklon	Vid
je dal	3.	ednina	preteklik	povednik	dovršni
ima	3.	ednina	sedanjik	povednik	nedovršni

10. našli, veste, bova, znašel, mogla, imata, začnemo

11. trpni

a) V listini iz leta 1280 sol prvič omenili leseni »Stari most«.

b) Leta 1842 so na kraju starega lesenega mosta zgradili kamniti Špitalski most.

12. tvorni, tvorni, trpni, tvorni

Sopomenske povedi: Slika Ivane Kobilca *Kofetarica* je hranjena v Narodni galeriji v Ljubljani.

V preteklosti so bili črnici izkoriščani kot poceni delovna sila.

Obstoja živih bitij na Marsu za zdaj še niso dokazali.

Tino Maze se uvršča/je uvrščena med najboljše slovenske smučarke vseh časov.

13. Po smislu. Nevezljiv je glagol *snežiti*.

14. govoriti – kdo, kaj, komu;

pozdraviti – kdo, koga;

srečati – kdo, koga;

deževati – /;

vedeti – kdo, kaj;

ogledati si – kdo, kaj;

misliti – kdo, kaj;

boleti – koga, kaj

Neosebne glagolske oblike

15. • Dejanje: dobiti, pokličite, okrepiti, ponuditi. Dogajanje: je kolesarila, delovati, je

• Odnos do dejanja (naklonski glagoli).

• Začetek dejanja (fazni glagol).

• Biti. Ne, saj v drugem primeru pomeni »se nahaja«.

• Ti glagoli so nedoločniki. Od ostalih glagolov se razlikujejo po tem, da ne izražajo osebe.

Želite, bo začela, bomo hoteli, bomo morali. Ne, saj so osebne glagolske oblike, ki jih

dopolnjujejo ti glagoli, pomensko nepopolne (naklonski glagoli, fazni glagol).

16. razumeti, kupiti, deževati, preveriti, zaspati, obiskati, verjeti

17. uničiti, predelati – nedoločnik; začeli – deležnik na -l, urejati – nedoločnik, zbiranje –

glagolnik; reči – nedoločnik; hotel – deležnik na -l, pospraviti – nedoločnik; povedati –

namenilnik, končal – deležnik na -l, molče – deležje na -e, opazoval – deležnik na -l, dogajanje

– glagolnik

18. *plesati* – nedoločnik, *razgrajen* – trpni deležnik, *pomagati* – namenilnik, *poslušal* –

opisni deležnik, *nagrajen* – trpni deležnik

19.

Oblika glagola	Primer	Vrsta glagola	Primer
glagol v nedoločniku	prehranjevati	fazni glagol	so se začeli
nedovršni glagol	ustaviti	naklonski glagol	želimo
zanikani glagol	se ni dogajalo	glagol dejanja	je dejal

Prislov

Kje? Kam? Kod?	Kdaj?	Zakaj? Čemu?	Kako? Kolikokrat? Koliko?
nazaj, nekje, daleč	zdaj	zato	plastično, malo, dnevno, enkrat, dobro, tako, ogromno, iskreno, samorazkrivajoč

Poimenujejo okoliščine dejanja oz. dogajanja.

- Ne, ker lahko pregibamo (stopnjujemo) samo načinovne prislove (dobro, malo, iskreno).
- V prvi vrstici v drugi in tretji povedi, v drugi vrstici prva poved, v tretji vrstici druga poved. Načinovne. Iz pridevnika. Prislov ob sebi nima samostalnika, nekateri prislovi se ločijo od pridevnika po mestu naglasa (npr. *lepó* je govoril - *lépo* besedo).
- Prislovi, ki poimenujejo okoliščine neposredno: doma, danes, domov, letos, veselo, namerno, zanimivo. Prislovi, ki poimenujejo okoliščine posredno: kje, tam, kam, tja, kdaj, takrat, letos, zdaj, kako, tako, nekako, zakaj, zato.

1. Po smislu, npr. daleč, zunaj, domov, danes, mirno, natančno (ne sme biti predložna zveza, npr. V bližini od nas ...).

2. Jutri – časovni, domov – krajevni, namerno – vzročni, navzgor – krajevni, dolgo – časovni, lepo – načinovni, strokovno – načinovni, zato – vzročni.

3. Po smislu, npr. jutri, pozneje, zvečer, popoldne, odlično ... (samo ena beseda).

4. Včeraj sem ostal pri teti. Hitro je pritekkel na pomoč. Kjer sem doma, se rad vračam. Domov se rad vračam. Zaradi pomote sem prišel prezgodaj. Pomotoma sem prišel prezgodaj. Odpeljali smo se tja. Že prvič mu je uspelo.

5.

Osnovnik	Primernik	Presežnik
globoko	globlje	najgloblje
veliko	več	največ
dobro	boljše/bolje	najboljše/najbolje
grdo	grše/grje	najgrše/najgrje
blizu	bliže/bližje	najbliže/ najbližje
široko	širše	najširše
zelo	bolj	najbolj
visoko	više/višje	najviše/najvišje

6. Po smislu.

7. S prijateljevo pomočjo boš **laže/lažje** prišel do cilja. (V obeh primerih sta pravilni obe obliki.) – Danes sem samo **na pol/napol** poslušal razlago. (V obeh primerih sta pravilni obe obliki.) – Odprla je omaro in **notri** ni bilo nobene primerne obleke. – Šla sem **gor** in uživala v razgledu na gozdove. – Ne hodi ven, saj zunaj dežuje. – **Vse naokrog/vsenaokrog** je bilo polno smeti. (V obeh primerih sta pravilni obe obliki.) – Od takrat **naprej** sva se večkrat slišala po telefonu. – Do **kod** si prišel po treh urah hoje?

Predlog

- čas **ob** koncu prve svetovne vojne in **po** njej
v Kraljevino SHS

na Koroškem

na cono A in B

nekaj več želje **po** pripadnosti Republiki Avstriji celo **med** nekaterimi zavednimi Slovenci

- Ne.
- **ob** koncu prve svetovne – mestnik, **po** njej – mestnik, **v** Kraljevino SHS – tožilnik, **na** Koroškem – mestnik, **na** cono A in B – tožilnik, nekaj več želje **po** pripadnosti Republiki Avstriji – mestnik, **med** nekaterimi zavednimi Slovenci – orodnik
- Ne, niso enakovredne. Nekatero besede nimajo lastnega pomena. Beseda *ob*. Za izražanje neenakovrednega razmerja med samostalnikom in besedno zvezo.

1. poklicati koga k telefonu, če bo deževalo, brati med kosilom, končati danes, delovati zakonito, delovati po navodilih, peljati proti mestu

2. ne jezi se name, ne govori mi o poštenju, ne pogajajta se o ceni, v to ne bom privolil, izrazil je mnenje o predlogu, prelomil je navado, končaj z delom

3. s prijateljem – orodnik, na natečaju – mestnik, za čisto okolje – tožilnik, s Ptuja – roditelj, na Trojanah – mestnik, z besedo – orodnik, s številko – orodnik, na obisk – tožilnik, h gospodu Lokarju – dajalnik, s škarjami – orodnik, z nožem – orodnik, iz stanovanja – roditelj

4. Ne.

Utemeljitev: Glej razlago (teorijo) v nadaljevanju na str. 167.

5. Tega vina res ne moremo piti. Prišla je očetova sestra. Do matere se je nesramno vedel. Rekel je, da pod to ceno ne da. Učil se je, ne da bi kaj mislil.

Veznik

- Glej razlago pod vprašanji v SDZ.
- Priredno razmerje izražata besedi *in*, *kot*.
- Enakovredna stavka povezujeta besedi *saj* in *zato*.
- Podredna razmerja povezujejo besede *da*, *če*, *da*, *ker*. Povezujejo stavke.
- Da. V prirednem razmerju.
- Ne. V podrednem razmerju. Da.

1. Kljub temu da sem pozorno poslušal, sem bolj malo razumel. – podredni, večbesedni
Čeprav sem se bil pozen, mi je uspelo vse pravočasno opraviti. – podredni, enobesedni
Medtem ko so se drugi zabavali, se je Jan umaknil v samoto. – podredni, večbesedni
Brž ko je bilo konec predavanja, je zapustil predavalnico. – podredni, večbesedni
Imel sem malo časa, tako da si nisem mogel ogledati vsega. – podredni, večbesedni
Namesto da bi se pripravljaj na izpit, je odšel taborit. – podredni, večbesedni
Veselil se je, kot da se ni še nikoli peljal z vlakom. – podredni, večbesedni
Kadar je kaj potreboval, je bil zelo prijazen. – podredni, enobesedni
Počakaj, saj ne gori voda. – priredni, enobesedni
Pomislil sem, da mi boš gotovo pomagal. – podredni, enobesedni
Ali se hitro odloči ali pa bom odšel drugam. – priredni
Janez je ne samo dober pevec, ampak tudi izreden plesalec. – priredni
Rad ga imam zato, ker je tako prijazen. – podredni, enobesedni
Rad ga imam, zato ker je tako prijazen. – podredni, večbesedni

- Gl. zgoraj.
- Gl. zgoraj.
- Gl. zgoraj.
- Dvodelni vezniki so v obeh delih povedi: ali – ali pa, ne samo – ampak tudi.
- Glej razlago ob nalogi v SDZ.

2. zato: enodelni, in: enodelni, saj: enodelni, torej: enodelni, delno – delno: dvodelni, in sicer: enodelni, ali – ali: dvodelni, ne samo – ampak tudi: dvodelni

3. Ni vedela, ali naj odide ali ostane. – Gleda kakor ris. – To stanje ni niti smrt niti življenje. – Vprašal me je, pa sem mu odgovoril. – Mimo mene je šel, in me ni pozdravil.

- 4.** a) kljub temu da
b) potem ko
c) zato ker

- Povedi z enobesednimi vezniki:
a) Čeprav je bil ljubitelj umetnosti, ni odšel na predstavo.
b) Ko smo se o vsem natančno pogovorili, je pristal na dogovor.
c) Organizatorji so nas obvestili, da koncert odpade, ker je preložen.

5. Veš, mama, res je tako, kot si pravila. (podredni)

Bil je večji, kot se mi je prvi hip zdelo, ker je bil pač nenavadno oblečen. (podredni)

Stal sem tam in vse videl, vendar se v dogajanje nisem vmešaval. (priredni)

Pozvonil je, vendar ni nihče prišel odpret vrat. (priredni)

Čeprav sem prebral, nisem vsega razumel. (podredni)

Predava dvakrat na teden, in sicer v sredo in petek. (priredni)

Poklical ga je, da ga ne bo, ker je zbolel. (podredni)

Solkanski most je bil zgrajen v času, ko je bila pri nas gradnja kamnitih mostov na vrhuncu. (podredni)

Členek

Skoraj vedno pride zadnji.

Star je **približno** petdeset let.

Samo eden je znal pravilno odgovoriti.

Govorili smo **predvsem** o novi finančni politiki.

Na obletnico mature je prišel **celo** Tadej, ki živi v Berlinu.

Baje so ga nazadnje videli v Novi Gorici.

Ali si **že** prebral roman Zločin in kazen?

Preberi **še** spremno besedo v Klasju.

Nikar ne govori tako.

Seveda je vse res.

- skoraj, približno, samo, predvsem, celo, že, še
- baje, seveda
- nikar

1. Marjana je pogledala na uro. Danes ji gre res vse narobe. Ustaviti bi se morala še v cvetličarni in kupiti šopek za prijateljico, ki prav danes praznuje rojstni dan. Tudi hrano za psa mora še kupiti. Pohiteti mora, sicer ji gotovo ne bo uspelo priti pravočasno in bodo trgovine že zaprte.

2. a) Morda bom malo zamudil. – verjetnost/presoja

b) Pa se le strinjaš z mano. – presoja/gotovost

c) Zagotovo te obiščem, boš videl! – gotovost

č) Te naloge se nikakor ne morem lotiti. – zanikanje/gotovost

d) Do tam najbrž polna ura vožnje. – presoja/verjetnost

- Po smislu.

3. Po smislu, npr.: Jani bere in ne dela ničesar drugega. Jani bere zgodovinske knjige.

4. Po smislu.

Medmet

- Tone in Maja. Živijo in joj.
- Živijo, joj, hm.
- Bevsk. Posnemanje pasjega glasu.

1. žvenketati, smukniti, mijavkati, hihitati, treskati
Tvorjenje povedi po smislu.

Besede in njihove oblike v literarnih besedilih

1. • Samostalnik.

- Nominalni ali samostalniški slog. Pesnik je z uporabo tega sloga dosegel neposrednost izraza.
- Nemirnost, bolečo osamljenost.

2. • živa, tožni, slovensko, obojna, tožna, počasna, ogromna, krasna. Rabljeni so v prenesenem pomenu.

- šumljaš, skakljaš, imaš, te mine, lezeš, se ličiš, veš, tečeš, trpiš, se zdiš – sedanjik
- kako, načinovni: glasno, ljubo, čvrsto, krepko, trudno, počasi, težko. Dopolnjujejo glagole.

Stopnjevanje prislovov:

glasno, glasneje/glasnejše, najglasneje/najglasnejše,

ljubo, ljubše, najljubše;

čvrsto, čvrsteje/čvrstejše, najčvrsteje/najčvrstejše;

krepko, krepkeje/krepkejše, najkrepkeje/najkrepkejše;

trudno, trudneje/trudnejše, najtrudneje/najtrudnejše;

počasi, počasneje/počasnejše, najpočasneje/najpočasnejše;

težko, teže/težje, najteže/najtežje.

Prislovi so tvorjeni iz pridevnika.

S prislovom kako.

3. Slikovito in nazorno.

4. Izrazit ritmični učinek.

5. • Športna dvorana.

- In; kot mašilo v pogovoru, ker težko izbirajo izraze; žargon športnikov – nogometašev.
- Žargon, sleng.

6. • Požigali smo, jemali smo, kjer smo kaj dobili; prebivalstva nismo pobijali, če se ni branilo, ženskam smo delali vsako krivico; otrok nismo morili, pač pa so take reči uganjali oni iz Brandeburga in oni iz Ogrskega.

Pripoveduje o nekem močnem doživetju iz lastne preteklosti.

- Jedli in pili smo in kocke smo metali, dokler ni hudič vzel vsega, kar smo naplenili v polju in kar smo bili naropali po seliščih. Pripredni veznik in.
- Jedli, pili, metali, ni vzel, naropali, naplenili. Pomen slabi.

7. • V pretekliku, ker pripoveduje o dogodku, ki se je že zgodil. S tem doseže dramatičnost; njegova pripoved o dogodku je postala bolj napeta. Za izražanje napetosti ali dramatičnosti tudi v vsakdanjem govoru uporabljamo t. i. dramatični sedanjik.

- vrr, comp, škreb, lop, štrbunk; posnemajo naravne glasove (onomatopija)
Škreb – škrebljati, škrebetati, škrebati; lop – lopniti; štrbunk – štrbunkniti. Povedi po smislu.
- Sveta mamka božja sedem križev in težav – sem jaz dejal – pa sem zavzdignil bridko sabljo pa sem zamahnil pa sem čez glavo ubral in loputnil: lop! – pa sem ga presekal, samega hudiča sem presekal, na dva kosa!« Veznik pa.

Sem dejal, sem zavzdignil, sem zamahnil, sem lopnil, sem loputnil, presekal.

Njihov pomen raste oz. se stopnjuje.

- Gre za preprostega, neizobraženega človeka, ljudskega pripovedovalca, ki ne obvlada kultiviranega govora (veznik pa kot mašilo).

8. • Gre za staro igro. Izbereš pridevnik, ki izraža neko skrajno lastnost, na primer »obupen«. Nato poiščeš sinonim, ki izraža isto lastnost, vendar malo manj skrajno: »grozen«, če hočete. Naslednji izraz bo ponovil to neznatno zmanjšanje: »strašen«. In tako naprej, pri tem pa se vsakokrat naredi majhen odmik navzdol od prvotnega izraza: »neznosen«, »neprijeten« ... Dokler nazadnje ne prideš preprosto do »slab« in se nato preko »povprečen«, »srednji«, »kateri koli« začneš vzpenjati s »skromen«, »zadovoljiv«, »sprejemljiv«, »primeren«, »prijeten«, »dober«. In čez dobrih deset besed prideš vse do »izreden«, »odličen«, »izjemen«.

Vsi glagoli so v sedanjiku, le glagol *bo ponovil* je v prihodnjiku. Glagoli *izbereš*, *poiščeš*, *ne prideš*, *začneš*, *prideš*, *hočete* so v 2. osebi. Ostali glagoli so v tretji osebi. Z izbiro 2. osebe pripovedovalec nagovarja bralca. Sedanjik v odlomku pomeni brezčasnost.

- V sopomenskem odnosu. Stopnjevanje: odličen, odličnejši, najodličnejši; izjemen, bolj izjemen, najbolj izjemen; izreden, bolj izreden, najbolj izreden. Tvorjenje povedi po smislu, npr.: Nova oblika vozila je še bolj izjemna od prejšnje.
- Na pomenu besed/na sinonimni rabi pridevnikov. Po smislu.

PONOVIMO

2. sporočevalec, mesto objave, datuma nastanka besedila

3. b

4. Izhodiščno besedilo je javno, enogovorno, neumetnostno, prikazovalno, prevladujoče objektivno, poljudnoznanstveno.

5. c

6. NE, NE, DA, NE, DA, NE

7. Npr.: Zmanjšano izločanje stresnega hormona kortizola, omejitev občutkov, povezanih z anksioznostjo in depresijo, vpliv na biosintezo hormona serotina, ki igra pomembno vlogo pri občutenju sreče, izboljšanje razpoloženja pri bolnikih z depresijo.

8. Antibiotiki sicer zdravijo bakterijske okužbe, a hkrati uničujejo črevesno mikrobioto, in če s probiotiki ne obnovimo črevesja, lahko to vodi, kot razkriva izhodiščno besedilo, k poslabšanju našega psihofizičnega zdravja.

9.

Prevzeta beseda	Domača sopomenka	Prevzeta beseda	Domača sopomenka
eksperiment	poskus	fizičen	telesen
centralni	osrednji	metabolizem	presnova/presnavljanje
kompleksen	celovit, zapleten, vsestranski, večplasten	anksioznost	tesnoba

10.

Samostalnik	Sklon	Posebnost
učinek	rod. ed.: učinka	izpad polglasnika
telo	rod. ed.: telesa	podaljšanje osnove s -s
glodavec	or. ed.: z glodavcem	1. posebnost: izpad polglasnika 2. posebnost: preglas

11. Z Davidom Bentonom, s Sidneyjem Portmanom, njih, navodil, ljudem, z gotovostjo

12.

•

Samostalnik	Spol	Sklon	Število
serotonina	m.	rod.	ed.
(v) celicah	ž.	mest.	mn.

•

Glagol	Oseba	Število	Čas	Naklon	Vid
nastane	3.	ed.	sed.	pov.	dov.

- izdelava – izdeluje, nastane – nastaja
- Ga – njim. Po smislu, npr.: Z njim se je pogovarjala o pomenu zdravega črevesja.

13. prezreti, vzdrževati, odreči, kupiti

14. Zdravniki ne priporočajo jemanja probiotikov ob zdravljenju z antibiotiki. Antibiotikov nam ni treba jemati skladno z navodili zdravnika ali farmacevta.

15. Mnogi eksperimenti so potrdili vpliv mikrobiote na os črevesje-možgani. Izvedli so več študij o vplivu probiotikov na zdravje ljudi. Izdana je bila knjiga o probiotikih, raku in imunskem sistemu.

16.

Osnovnik	Primernik	Presežnik	Vrsta stopnjevanja
anksiozen	bolj anksiozen	najbolj anksiozen	opisno stopnjevanje
depresiven	depresivnejši	najdepresivnejši	stopnjevanje z obrazili

17. osrednjeslovenskih, poljudnoznanstveni, južnokorejskih, decembrski

18.

Polglasnik je zapisan.	Polglasnik ni zapisan.
pomemben, občutek, aktiven, bolezen	vrst, zaprtost, površina

19. izmed, razpoloženje, slab, občutke

20.

Ozki e	Široki e	Polglasnik	Ozki o	Široki o
črevesje, pomembne	dejstvo, depresijo	lasten, anksiozen	pot, hormonov	zgolj, maščobne

21.

raziskovalci [l s polkrogcem oz. ʋ]

mikrobiota [ijo]

površina [əʀ]

dovolj [l/l']

občutenju [p]

22.

v	w	m	ʋ
črevesne, raziskovalci	wlogo	mplivajo, mključno	glauʋno, probiotikoʋ

23.

Osnovnik	Rastoča intonacija	Padajoča intonacija	Vzključna intonacija
Kupi si že tiste probiotike!			x
Si danes že vzel probiotike?	x		
Probiotiki nam pomagajo pri presnavljanju hrane.		x	

24.

Samostalnik	Pridevnik	Glagol
komunikacija	komunikacijsko	ne komunicirajo

25.

	Pomensko razmerje
diverziteta – raznovrstnost	sopomenki
bolezen – avtizem, multipla skleroza	nadpomenka, podpomenke
zdravje, odpornost, imunski sistem, vitamini	tematsko polje
zaprto – driska	protipomenki

26. Glodavci z večjo mikrobno diverzitetjo so bili fizično aktivnejši.

27. Knjiga **Čarobno črevesje**, ki je izšla pri **Mladinski knjigi**, na znanstven, a zabaven način poučuje, kako stanje črevesne flore **v**pliva tudi na čustva. Nikakor **ne gre** spregledati knjige **Požgani možgani**, v kateri je avtor **pre**dstavil problem povezanosti načina prehranjevanja in zdravja možganov.

28. Intenzivno je razmišljal, a se ni mogel spomniti, kateri probiotik naj bi bil zanj najustreznejši.

29. NE, NE, NE, NE, DA, DA

Poročilo o dejavnosti Zdrav duh v zdravem telesu

Dijaki 2. letnikov smo se v petek, 7. 6. 2019, udeležili dejavnosti, ki krepijo zavedanje o pomenu zdravega življenjskega sloga. Z različnimi aktivnostmi smo teoretično in praktično spoznavali, kako lahko poskrbimo za svoje telo, da bomo v kar največji meri uresničevali rek »Zdrav duh v zdravem telesu«.

Prva dejavnost, z začetkom ob 8. uri, je potekala v Zdravstvenem domu Bežigrad, kjer smo se udeležili zdravniškega pregleda. Tokrat je bil poudarek na merjenju indeksa telesne mase, čemur je v nadaljevanju sledilo predavanje o vplivu telesne teže na psihofizično zdravje. Predavala nam je diplomirana medicinska sestra Urša Tramte, ki se je sproti odzivala na naša vprašanja in komentarje, vezane na svoje predavanje.

Med 10. in 11. uro smo se udeležili delavnice o zdravem življenjskem slogu, na kateri smo se seznanili s tem, kako pomemben vpliv imajo kvaliteten spanec, ukvarjanje s športom in zdrava prehrana na zdravje posameznika. Čeprav nam tema nikakor ni bila tuja, smo se sošolci zavedali, da premalo spimo, prepogosto jemo v lokalih s hitro prehrano, predvsem pa smo premalo telesno dejavni.

Petkova dejavnost se je zaključila s pohodom na Šmarno goro, kjer so za nas pripravili topel obrok. Izbirali smo lahko med jedmi tradicionalne slovenske kuhinje, torej med ričetom, joto in ajdovimi žganci z zeljem.

Tajda Drnovšek, 2. a

TVOJ PROSTOR:
PIŠI, RIŠI, USTVARJAJ.

1. Vodoravno: **2.** sopomenka, **5.** stvar, **6.** novinar, **7.** živalstvo, **8.** težava

Navpično: **1.** krinka, **3.** nasprotje, **4.** predor

2. Vodoravno: **2.** etimologija, **4.** trohej, **5.** ep, **6.** Slovenija, **7.** potovalka, **8.** mizica

Navpično: **1.** kajža, **3.** izpovedovalec

3. zlesti na zeleno vejo

govoriti kot dež

pasti sekira v med

odleteti iz gnezda

pokazati zobe

igrati prvo violino

živeti na veliki nogi

Geslo: oditi s trebuhom za kruhom